

REVISTA PEDAGOGICĂ

Nu este mărire fără
virtute; dar nici vir-
tute fără lumină. Deci
lumină înainte de toate.

Națiunea ce mai mare
este aceea care are cele
mai multe școli.
Școala este arma viito-
rului.

Familia și școala trebuie
să lucreze împreună la
educația copiilor.
Scopul principal al educa-
ției este formarea caracte-
relor energice și morale.
Educația și ajunge șco-
pui prin ajutorul instruc-
țiunii.

INȘTIINTĂRI

I. Persoanele cari voesc să rămână încă abonați ai acestei re-
viste, vor binevoi a trimite abonamentul înainte căci altfel nu li
se va mai trimite revista.

II Orcă privește Redacția și Administrația revistei se va adresa
subsemnatului.

ENIŪ-BĂLTEANU

București, Calea Moșilor 138.

PEDAGOGIE APLICATA

Stimate D-le Bălteanu,

Trimet aci două lucrări bune de la doi elevi normaliști: o lucrare din Pedagogia teoretică („Psihologia aplicată”), și alta mai mult practică, schița unei lecțiuni din învățămîntul real pentru clasa I primară. Lucrările sunt, ca dela normalist, cu adevărat bune, în cât pot servi ca dovadă, întru cât și cum se prepară elevii noștri încă din școala normală pentru greaua lor misiune. Numaî atunci când teoria se face mână în mână cu practica, viitorul dascăl va ști, când va intra în școale, ce să facă? și cum? să procedă în educație și în învățămînt potrivit cu individualitatea școlarii săi. Amintesc în treacăt, că „*micul estemporal la Didactică*” elevii au trebuit să-l facă, în trimestrul al II-lea în timp de 45 minute. Iată de ce nu putea să fie o lecție formală, ci numai un schelet al acesteia. Și chiar din această cauză merită să fie publicată lucrarea, ca un exemplu de adevărată concentrare a cunoștințelor pedagogice ale unui elev, pe lângă un subiect în un spațiu foarte mic de timp.

Te salut cu dragoste,
V. GR. BORGOVANU.

CARACTERIZAREA ELEVULUI M. I.

I.

A fortifica corpul, a-l face destul de îndemânat, spre a servi sufletului, a desvolta pe acesta, a face ca toate puterile omului să conveargă spre bine, a reconcilia natura omească — în aparență divizată, a stabili armonie între toate puterile sufletului, între sensibilitate și inteligență; acesta este scopul unei bune educațiuni. Educațiunea trebuie să dea odată la iveală idealul individului și după cum zice Kant: „Scopul educațiunii este de a desvolta în individ toată perfecțiunea de care e capabil.”

Ce misiune înaltă își ia un dascăl consciu — de a continua opera de perfecțiune a lui D-zeu! In educațiune avem de luptat contra ferocităților animalice — însușire moștenită,

spre a o îndulci, trebuie să luptăm contra direcțiunii greșite ce li se dă de cele mai multe-orî copiilor în casa părintească. Când cine-va a avut o educațiune neîngrijită, păstrează mărindu-se și chiar îmbetrânind, neajunsurile copilăriei.

Se întâlnesc des în societate ast-fel de oameni, copii bătrâni, pe care etatea nu i-a putut face raționabili și cari sunt orî jucăria societății, orî flagelul ei, după pozițiunea care o ocupă.

Importanța educațiunii o caracterizează foarte scurt Kant, când zice: „Indărătul educațiunii este ascuns misterul perfecțiunii și al fericirei omenești,” și Leibnitz când zice: „Buna educațiune a tinerimii este prima bază a fericirii omenești. Acela, care n'a primit o bună educațiune, seamănă unui corp fără suflet, orî unui câmp bun de lucrat în care nu găsești de cât spinii și măcăcini.”

Când trebuie să se înceapă educațiunea ?

Adevărata educațiune se începe de odată cu nașterea. Ea constă la început în a împiedica pe copil, de a contracta obiceiuri cari i-ar putea domina. La începutul vieții sale, copilul se ocupă numai cu ceea ce lovește simțurile sale; să profităm de această dispozițiune naturală, lăsându-l a examina și a pipăi obiectele, căci acestea vor forma primele materialuri ale cunoștințelor sale. Și tot ast-fel continuând, Rousseau recomandă a nu se vorbi prea mult copilului și a nu cere de la el să ne vorbească, ca să nu-l silim ast-fel să aibă mai multe cuvinte, de cât noțiuni sau idei.

Până la etatea de 6—7 ani educațiunea e familiară, se impune de drept părinților și trebuie să se facă în familie. Trebuie să recunoaștem că în orașe mai cu seamă, în afară de puține excepții, educațiunea familiară e neglijeată, pot zice rău condusă.

Copiii sunt alăptați de doici rău alese, dați pe mâna slugilor, cari nu pot face din ei de cât oameni vili, lipsiți de caracter și cu inima coruptă, după cum zice Rousseau: „Dați un copil pe mâna unui sclav, și vei avea după aceea două.”

N'avem de cât să înlocuim sclavul prin un om pătimaș, și rezultatul va fi acelaș.

Trecem, fără a insista mult asupra acestei educațiuni, la educațiunea școlară, care are ca mijloc principal învățămîntul.

Aci este în joc personalitatea dascălului.

Aci educațiunea își pierde caracterul său din casa părintească, ea devine generală, egală și de o potrivă aplicată la toți, nefăcându-se nici o deosebire de clasa socială.

Orî-cât de general ar fi învățămîntul în școala primară, totuși trebuie să se acomodeze individualității elevilor, după marele principiu recunoscut de Pestalozzi. Dacă acest lucru e poate imposibil în școala primară, nu urmează de aci, că noi sub acest motiv să ne credem dispensați de a cunoaște personalitatea elevilor noștri. Principiile mari, bazate pe cercetări psihologice temeinice, dacă nu sunt recunoscute, ba poate chiar condamnate în unele timpuri; ele se impun însă, și omenirea trebuie să țină seamă de ele în decursul veacurilor viitoare. Astăzi aproape toți sunt pe cale de a crede, că în învățămînt trebuie ținut compt de individualitatea elevilor.

Individualitatea e strâns legată de temperament.

Temperamentul atârnă de însușirea nervilor Cerebro-spinali, și fiind-că aceștia sunt sensitivi și motorii, temperamentul se va arăta prin diferite grade de energie sau sensibilitate, după cum unii sau alții sunt mai mult orî mai puțin desvoltați.

Mă voi încerca dar și eu a studia oare-cum individualitatea, sau mai bine zis a mă pronunța asupra temperamentului elevului M. I.

II.

Elevul M. I. este în etate de 9 ani și în clasa II. Părintii săi de o bună condiție socială, se bucură de o bună stare materială — sunt proprietari. Se înțelege că interesele lor fiind legate de moșia, pe care o cultivă ei înșiși, sunt siliți a sta la țară—comuna Costești, județul Argeș.

Tatăl este de o constituțiune nu tocmai viguroasă (bună). Încrêțiturile feței denotă multe griji, adică e gânditor, de alt-fel blând, simpatic și foarte mult interesat de educațiunea fiului său. Mama fiind la țară, n'am putut-o vedea, așa că în necunoștință fiind, nu pot spune nimic despre dînsa.

Fiul lor e încartirat în oraș la D-nul L..., profesor de filosofie, a cărui soție e sora elevului meu. Prima clasă primară a făcut-o la țară în satul natal. Isolat aci în oraș—lipsit de iubirea părintească — să ved, dacă se resimte așa mult lacuna produsă de lipsa părinților. În scurtul timp, în care m'am întreținut la D-na L..., am văzut că această D-nă îi poartă cel mai viu interes. Modul cum este tratat la D-I L... nu lasă nimic de dorit. Impresiunea care mi-a lăsat-o a fost destul de bună. El este obiectul unei deosebite atențiuni din partea tuturor este, pot zice, prea mult alintat. Cum D. L... e profesor de filosofie și celelalte persoane cu care elevul vine în contact sunt oameni culți, educațiunea lui în noua locuință, e continuată în mod cât se poate de rațional, probă purtarea lui M. I. în clasă! Trebuie dar să recunosc că educațiunea elevului M. I. în noul său mediu se conduce în mod foarte inteligent, așa că școala nu se poate aștepta (în persoana elevului M. I.) la nici o contrarietate. Rezumatul ce i se cere zilnic acasă asupra celor învățate e proba cea mai evidentă de interesul ce familia D-lui L. pune pentru a suplini pe deplin și, sub toate raporturile, pe părinții elevului cărî din împrejurări esteriore stau de parte de fiul lor.

a) Acum să-l examinăm sub raportul educațiunii fizice. Se știe că mai cu seamă astă-zî se repetă pe toate tonurile:

„Mens sana in corpore sano!“ Acest principiu care datează de la Juvenal, a străbătut secolii și lumea încă nici acum nu-î cunoaște în de-ajuns efectele salutare. A străbătut evul mediu, când de și acest principiu avea o vechime, totuși corpului i se zicea: „cutie mizerabilă a sufletului!“ Pedagogia modernă cere că, corpul ca locaș al sufletului să fie sănătos, să fie supus la o anumită educațiune, căci după cum zice D. Michăilescu în ale sale „Incerări critice asupra actualului învățământ primar“: „Decăderea fizică și estetică abate și animalizează pe om.“ Importanța dar a educațiunii fizice e netăgăduită. Să examinăm dar pe elevul M. și sub acest raport.

Sub raportul educațiunii fizice stă bine. La prima vedere s'ar părea că e de o constituțiune debilă. Fața palidă și trasă, buzele livide, privirea-î galeșă, te-ar face să crezi că în totdeauna e bolnav. La vizita care am făcut-o mi s'a spus că n'a zăcut de nici o boală. Este însă foarte plăpând, adică expus foarte mult la boală. În tot timpul cât a stat în cl. II, o singură dată a fost bolnav de gât. Se înțelege, fiind-că n'a zăcut de boală grea, toate organele îi sunt deplin sănătoase.

Vorbirea — cel mai perfect mijloc de comunicare intelectuală — este de o mare dulceață, dicțiunea destul de clară, vorbește curent, aude foarte bine, prinde cu înlesnire suetele muzicale.

Vederea, poate e defectuasă, căci îl ved clipind din ochi când voește se vadă la depărtare. Șederea la scris și citit nu e nici de cum defectoasă. Singurul defect îl are considerându-î ținuta în totul — merge cu capul cam în jos și puțin ghebos.

Născut la țară, alăptat de mama sa, crescut acolo până în anul acesta, se înțelege că această bruscă schimbare de mediu este poate pricina că el e cam indispus. Suferă pot zice de Nostalgie — dor de casă. În adevăr, părinții săi vin pe la el foarte rar. Intrebându-l, unde-î place mai mult, aici

orî la țară, mi-a spus că la țară; iată dar o dovadă mai mult pentru întărirea părerii de mai sus.

Constituțiunea în general bună, de care se bucură, cred că este și un dar al naturii — părinții fiind sănătoși și cum prin ereditate noi moștenim unele calități de la ei, de sigur că cel dintâi este tipul fizice (constituțiunea). D. St. G. Mi-hăilescu spune: „Fie-care serie umană lasă moștenire serii ce succede, achizițiunile ei fizice și morale.“

Voiu încheia dar observările mele sub raportul educațiunii fizice, declarându-mă pe deplin mulțumit de sănătatea — prima bază a fericirii omenești — și constituțiunea elevului meu. Se înțelege că am avut în vedere că el crește mereu, și din această cauză se pare poate cam slab. De altfel după dezvoltarea, care o are la etatea de acum (nouă ani), promite a deveni un bărbat de o talie mare.

b) Sub raportul educațiunii intelectuale.

Sub acest raport starea elevului meu e excepțional de bună. Faptul, cred eu, își are sorgintea mai cu seamă în sînul familiei, care nu lasă totul în sarcina dascălului; ci îl ajută în întreprinderea sa cu cea mai mare bună-voință.

Afară de aceasta contactul cu oameni culti, are o influență deosebită asupra unui om — proba o avem în contrariu, oameni poate și culti, dar cari în contact cu oameni inculti, se abrutizează. De altfel indivizii de un temperament melancolic sau limfatic — în a căror categorie intră și elevul meu — sunt înzestrați cu inteligență și cu o bună judecată.

M. se potrivește foarte bine acestei caracteristici a indivizilor melancolic, e inteligent, ba, aș putea zice, foarte inteligent.

E necesar însă a cunoaște (ști) cum se dezvoltă inteligența în primii ani ai copilăriei.

Copilul la început e stăpânit cu totul de trebuințele tru-pești. Când copilul are trebuință de mâncare, nu se supune de cât instinctului; dar cu timpul stăpânirea acestuia se micșorează în măsură ce inteligența își întinde pe a sa, și ajunge

o vreme, când se cere cu tărie, ca nici una nici cealaltă să nu fie exclusivă.

Dar câte obstacole nu întâlnim aci : Incearcă a învinge poftele fizice și vei fi taxat drept un tiran ; dacă le tolerezi este a-ți neglige sarcina, este a merita ca într'o zi copii tăi însuși, perduți prin greșala ta, să se scoale să-ți ceară socoteală.

Copii sunt de obicei personalități (egoiști), cer multe, nemulțumitori, mânioși, lacomi etc. Este destul a spune numai, că slăbiciunea părinților, poate face din aceste simple dispozițiuni, atâtea obiceiuri — stări sufletești, cari îi vor caracteriza mai târziu. Ce trebuie să facă cinc-va în privința educațiunii intelectuale ?

Indată ce inteligența se arată, trebuie a o deștepta din ce în ce mai mult, pe încetul, observând ca treptat cu progresul ce face corpul să se desvolte și inteligența.

Să trec să arăt cum stă elevul meu cu memoria și judecata.

Fiind-că în școală la noi, cunoștințele ce se dau spre memorizare, nu se dau de-a gata, ci se explică cum trebuie, nu putem fi acuzați că întrebuițăm rău această facultate a sufletului (memoria).

Fără a mai intra în alte detalieri, spre a arăta cum trebuie să uzăm de ea, voi spune că elevul M. are o memorie bună, și *fidelă*.

În privința imaginațiunii. — Imaginațiunea dintre toate facultățile sufletești preponderează. E plin de iluzii, ba încă ce e mai mult, atunci când eu am fost la cartirul lui și el era de față, a cerut de la noi, să-i spunem ce sunt iluziile. Recunosc că este în o deplină sfortare spre a se acomoda mediului—în adevăr elevat—în care se desvoltă acum.

Spiritul de contemplațiune e foarte desvoltat. Privirea unui peisagiū frumos îl pune pe gânduri.

Îmi spunea că-i place la țară, căci aerul e curat, pădurea

verde, apa limpede etc. se poate juca liber, numai acolo stă el liniștit — cu alte cuvinte are *dispozițiuni spre poezie*.

Cu ast-fel de dispozițiuni și cu educațiunea îngrijită care i se dă, și care sunt sigur că nu-l va lăsa să se abată de la calea cea adevărată, *eū fericesc pe elevul M(ăleanu)*.

Și cu judecata încă stă destul de bine. Are o judecată dreaptă și pătrunde foarte bine lucrurile, când e atent — dispozițiune care îl caracterizează. În această privință merită laudă — excelează între colegii săi.

Sfârșesc declarând că și sub acest raport elevul M... mulțumește pe orî și cine.

c) Să trec acum și să arăt cum stă elevul M... și sub raportul *culturei morale*, care are atâta importanță și care cu drept cuvînt se poate zice că formează diamantul coroanei formate de întreaga educațiune.

Forța și știința nu sunt suficiente pentru a forma un om.

Fără voință morală ele rămân inerte și prin urmare inutile din punctul de vedere practic, dacă le-am considera.

Unul dintre cei mai mari pedagogi, Diesterweg, ne spune : „Nici puterea, nici cunoștințele nu constituiesc educațiunea ; *voința* este sufletul ei, voința determinată, neabătută, invincibilă pentru tot ce este onest, leal, frumos, adevărat și bun ;

sforțarea neobosită către corectitudine, moralitate și generositate — iată ce ridică pe om.“

Și e foarte adevărat, căci toate faptele unui om își au motivul în voință. Ast-fel fiind, din vîrsta fragedă a copilăriei, până ce pornirile nu sunt încă îndeplin imprimare, trebuie să lucrăm pentru a forma, întări și îndrepta voința copilului către fapte bune.

Și cine poate face aceasta de cât familia în locul prim și apoi școala.

Nu știu cui să atribuesc, familiei și școalei, orî temperamentului lui M... că aproape sub întregul raport al dezvoltării morale el stă foarte bine ; de sigur că și uneia și alteia.

Conduita o are exemplară atât în școală cât și afară din școală.

Modest și cuviincios în jocurile sale cu ceilalți copii, față de superiorii săi ascultător și supus. Curățenia și punctualitatea îi plac; hainele tot-deauna în bună stare. În toate lucrurile cari atârnă de el se poate observa o perfectă curățenie. Este bun la inimă și milos. Generos ar fi, însă nu prea îi intră în mână mulți bani — lucru foarte bun!

Cum că e blând, cumpătat și cam posomorât — gânditor, nu ar mai fi nevoie să spun, căci toate aceste calități, le implică în sine temperamentul său melancolic.

Modestia, seriozitatea și ținerea de cuvânt, calități atât de prețioase le posedă în cel mai mare grad și îl dau ca exemplu colegilor săi.

Astfel dar, sub raportul moral, despre a cărui importanță am vorbit mai sus, pot spune că elevul meu stă destul de bine.

În orele de propunere ale învățămîntului religios, are o conduită demnă de imitat (cucernică) și pe care o vezi că pornește din iubirea către acest studiu, din iubirea de a afla cât mai multe cunoștințe ce țin din acest învățămînt. Spiritul de contemplație, după cum am mai atins e destul de dezvoltat.

După ce am arătat cum se află sub tustrele aceste raporturi, ar urma ca să spunem, ca încheere, și ce rezultat s'ar putea aștepta de la întreaga educațiune a acestui brav elev, și modul cum ar trebui tratat.

Fiind-că nu numai școalei, ci și familiei îi incumbă, în primul loc, această sarcină; fiind-că toți se silesc a-î implânta din cea mai fragedă copilărie dorința de a face fapte bune; fiind-că, atât la școală cât și în familie, toți caută a face pe elevul meu să aprecieze mulțumirea morală, ce cineva simte în urma orî-cărei acțiuni bune; și fiind-că se silesc a-î compara în mod isbitor aplecările rele cu pornirile morale, și a-î arăta nenorocitele consecințe ale celor d'întâiu,

aşa ca să se consolideze în sufletul lui iubirea binelui moral în general; în fine fiind-că în familie aceste precepte au fost regulă de aur, şi în noul său mediū asemenea este tratat cum se cade: sunt sigur că M..., care pare că are înăscută în sine moralitatea, va putea servi ca *un viu model de moralitate şi religiozitate*.

Cum el e încă copil, mai este încă timp a lucra pentru a se apropia tot mai mult de ajungerea acestui ideal.

Conclusiune. Mă..., copil sănătos, inteligent, cu fericite înclinări morale—îmi fac o deosebită plăcere a prezice, că tot ast fel continuându i-se educaţiunea el va ajunge cât mai neîntârziat *un om superior*.

Fiind-că educaţiunea sa în familie e condusă cât se poate de bine—eu mă mărginesc în a-mi exprima dorinţa, ca ea să continue tot ast-fel, fiind sigură că nu va greşi câtu-şi de puţin adevărata cale.

Cât de mult poate face o şcoală cum se cade, cu ajutorul unor părinţi ce-şi înţeleg şi pot lucra pentru îndeplinirea sacrei lor misiuni!!

Florea Dimitrescu

elev în clasa a IV-a a scoalei normale de institutori
în Bucureşti

MIC EXTEMPORAL LA DIDACTICA ¹⁾

SCHIȚA PENTRU TRATAREA LEBEDEI ÎN CLASA I

I

Reflexiuni Didactice

Orî-ce lecțiune din școala primară trebuie tratată după un plan anumit. Fără acest plan un învățător conștiincios nu va călca pragul clasei.

Planul ce am să urmez este o combinațiune din planul dat de Didactică, cu acela dat de Metodica specială a Invățămîntului Intuitiv :

A) Apercepțiunea	}	I. Prepararea lecțiunii (1. Introducerea).	}	3. Mărimea.	}	a) Părțile principale.
b) „ secundare.
c) Coloana.						
		II. Anunșarea țelului (2. Numele).		4. Descrierea corpului								
		III. Tratarea materiei		5. Locul unde trăește și cu ce se nutrește.								
				6. Caracterul								
				7. Folosul său paguba.								
				8. Regulî morale								
				9. Resumarea lecțiunii.								
				B) Abstracțiunea			}	IV. Asociațiunea (10. Comparațiunea).	}	}	}	}
								V. Aplicațiunea (11. Clasificarea).				
VI. Teme.												

Înainte de a intra în tratarea materiei după acest plan, voi face câte-va observațiuni :

1). Lecțiunea aceasta o voi propune, într'un oraș unde se găsește lebdă. Cu o zi sau cel mult cu două (pentru ca elevii să nu uite ce au văzut), înainte de ziua destinată acestei lecțiuni, voi face împreună cu elevii o vizită la persoana unde se află această pasăre spre a o *intui* cu toți, căci: „Invățămîntul are să înceapă cu *intuițiia reală*, iar nu cu descrierea verbală“ a zis Comenius; și „Primele noțiuni le primesc prunciî nu prin cuvinte, ci prin *obiecte înseși*“.

1) În clasa III de la Școala Normală de Inștitutori în București.

2. După ce elevii au privit-o fie în natură, fie pe desen, ei vor conduce prin *întrebări* la părțile principale ce ei au observat; iar eu îi voi face atenție și le voi explica pe cele mai amănunțite—cu alte cuvinte voi face împreună cu ei *analiza*. După analiză va urma *sintesa*. Dacă școlarii vor putea să descompună — prin răspunsuri la întrebările mele — ideea complexă din elementele ce o constituiesc și dacă vor ști să o reconstruească, am să fiu sigur, că ei sunt în clar cu subiectul ce l-am tratat.

II

Tratarea (Schită)

După planul de mai sus, am să fac în această lecție 11 stadiuri:

1). *Introducerea*: Voi face o scurtă repetiție a paserilor învățate mai înainte (cocoș și găină, rață și găscă, porumbel, rândunică și vrabie) și de aceste cunoștințe voi lega pe cele noi.

2). *Numele*: Acum am să vă arăt ce va? Le voi scoate un model sau o icoană reprezentând lebăda și cum elevii au mai văzut-o și în realitate (după cele de mai sus), imi vor răspunde la întrebare, că acest animal se numește *lebedă*.

3). *Mărimea*: Le voi spune, că lebedele sunt de diferite mărimi și o voi compara în această privință cu o găscă sau cu un curcan.

4). *Descrierea corpului*: *Părțile principale*: Arătând cu un băț pe model aceste părți (*cap, cioc, gât lung și în forma literei „S”, trunchiul, pene, coadă și picioare*) și la întrebarea: Cum se numește partea aceasta a lebedei? Elevii imi vor răspunde prin propozițiuni întregi. Tot asemenea voi urma și la b) *Părțile secundare* (cele două *bulbucături* după cioc ce le servesc la strecurarea apei ca prin sită, *ochii, dinții cei mici* de pe cioc, *membrana* ce unește degetele și-i ajută la *înotat* etc.), cu deosebire că

vor fi explicate mai mult ca cele principale. c) *Coloarea* de ordinar albă ca omătul, dar sunt și negre. Coloarea ciocului e roșiatică.

5. *Locul unde trăește* și cu ce se *nutrește* : Trăește de ordinar prin pădurile unde se află lacuri, căci îi place să stea mai mult pe apă, dar trăește și domesticită. Nutrirea constă din rădăcini, viermușori, broaște etc. dar nici odată din pește.

6. *Caracterul* : E blândă când nu o necăjești; dar îndată ce o superi, sare să te lovească cu penele și cu ciocul. Este foarte curată.

7. *Folosul său paguba* : Penele lebedei servesc la facerea pufului, se ține mai mult drept frumusețe, căci carnea nu se mănâncă, dar nici pągubitoare nu este.

8. *Reguli morale* : Dacă lebăda nu ne aduce nici o pagubă, ci din contra penele ei ne servește la facerea pufului, cum să ne purtăm față de ea? Băgați de seamă să nu o necăjiți, căci vă bate cu penele și cu ciocul. Aci le voiți spune o istorioară luată din viața lor — cam ce li s'a întâmplat unui copil, care a necăjit o lebădă — de aci formularea regulii morale.

9. *Resumarea* : In mod sintetic după punctele stabilite în plan.

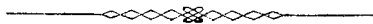
10. *Comparațiunea* : Dacă găscă (sau și altă pasere mai aproape de lebădă) s'a învățat mai înainte, o compar cu ea, arătându-le mai întâiu asemănările și apoi deosebirile.

11. *Clasificarea* : Fiind-că lebăda știe să înoate tot așa de bine ca și găscă, rața (servindu-se de membrana ce-i unește degetele), formează împreună cu acestea *ordinul înotătoarelor*, care împreună cu alte ordine formează *clasa paserilor* o clasă de osebităde aceea a *animalelor sugătoare*.

Teme. Căutați a desemna figura lebedei sau scrieți numele paserilor, despre care ați învățat!

GEORGE N. COSTESCU

Normalist in clasa a IV.

IDEI ASUPRA EDUCAȚIUNII

CLASA I PRIMARA URBANA

(Răspuns)

Părerī emise în revista de față asupra acestui subiect, mi-aū sugerat și mie mai multe idei relative, cari vor forma fondul articolului present, poate diametral opus cu al preotului V. Diaconescu, institutor în T.-Ocna.

Și ieste bine că în ajunul unor reforme serioase privitoare la viața școlară, se ridică chestiuni de un interes mare, și că alături cu inovatorii unei organizații orī-care ar fi, se ivesc curente de idei—de părerī contrarii,—prinse în vârtejul amețitor al experienței făcute, care să îndrumeze mai bine pe cei chemați a sfârși cu proiectele de legī veșnic ne mai isprăvite.

Din ciocnirea acestor idei, nici vorbă că va isvorī lumina adevărului, mai ales când apărătorii săū vrājmași sunt din oameni care ar trebui să cunoască mai bine ranele de vindecate ale școlaei; căci de la cine ai pretinde să știe cutare sau cutare meșteșug, chiar îmbunătățiri relative, dacă nu de la acei care l-aū învățat, mai mult de la acei care se ocupă cu el și îl practică.

Ast-fel fiind, bine îmi pare că se ridică chestiuni serioase care cer o deslegare în viitor, și care ar putea avea sprijin mare în lumea noastră pedagogică.

De asemenea natură să fie și cea privitoare la reducerea secțiunilor existente în clasa I a școlaelor primare urbane de băeți, la una singură? Cred că da; căci atingēnd de aproape educațiunea copiilor noștri,— în baza ei — va fi de un îndoit interes pentru noi.

Și am voit să ajung aci, mai ales că în mijlocul atâtor și atâtor întrebări puse pentru a dobândi un răspuns mai potrivit, multe din ele sunt de o importanță prea mică, sunt aproape nevăzute în fața altora care ar trebui să stea pe primele trepte ale scării ce s'ar forma cu acele chestiuni.

Așa fiind, chestiunea care mă preocupă ocupând un loc principal, prin singurul fapt numai, că se atinge de educațiunea în școală, să începem a o discuta.

*

Aș fi întreprins un studiu aparte, privitor la inovațiunea de care este vorba : prevederea în regulamentul școlar a 2 secțiunii pentru clasa I primară urbană de băieți, una pregătitoare cu 2 ceasuri de lucru pe zi (A) și cu elevi de 6 ani (mai bine care nu știu carte de loc) și alta înaintată cu 3 ceasuri pe zi (B) și cu elevi în vârstă de la 7 ani în sus și cu puține cunoștințe de carte, dar îmi place mai bine drumul unei polemice serioase, adică să iaș scurtele vederi ale autorului de mai sus, să le analizez, și din ciocnirea hotărârilor mele motive cu ale sale, să scot cu cititorul concluziunea căutată.

*

După ce preotul Diaconescu se face mai întâi interpretul dăscălimii de prin orașele mai cu seamă cele mici, prin faptul că nu se pot realiza progresele dorite, cu cele 2 secțiuni, din lipsa grădinilor de copii și a ajutorului moral al părinților, rezimă inovațiunea știută pe 2 motive :

Iată-le după d-sa care sunt :

I. «Că nu avem locale de școli spațioase și că prin urmare primindu-se două serii de copii, numărul înscrierilor în «clasa I se va îndoii, și

II. «Copiii urmând două ani dearândul tot aceeași clasă, vor «ajunge a fi bine pregătiți când se vor promova în clasa 2-a»

Cam așa crede autorul că ar fi judecat reformatorii când au purces la despărțirea clasei I în 2 secțiuni. Să vedem însă întru cât aceste motive pot fi în adevăr serioase, și dacă ele susțin critica dreaptă, obiectivă.

Ori-ce cunoștință prinsă de creerul omenesc s'a dezvoltat într'un mediu anumit, — propriu acelei cunoștințe. Ideia de exemplu a construcțiunii mașinelor cu vapor a fost în legătură de sigur cu tensiunea considerabilă a vaporului pe pă-

reții vasului în care ferbe apa. Ideia trebuinței unui barometru a avut ca punct de plecare fenomenul ce produce presiunea atmosferică asupra unei coloane de mercur pus la influența aerului. Etc. etc. De aci plecând, fie-care corp în natură se dezvoltă mai bine, mai sigur, fiind vorba de corpurile organizate, dacă este pus în împrejurări favorabile acelei dezvoltări și dacă prin urmare mediul înconjurător este în legătură cu acel corp, adică dacă se poate exercita vre-o influență asupra lui. Negreșit vorbim de influența în bine; căci alt-fel la ce bun a mai desvolta niște forțe, dacă nu pentru a le face folositoare, pentru a le face producătoare.

Corp organizat, plin de forțe vitale, este și copilul. El intră pe poarta vieții încărcat de înclinări spre niște stări sufletești nedesluite și rămâne numai asupra mediului social și natural să-și exercite influența asupra lui spre a-l numi om sau spre a-l clasifica între parasite sau între dobitoace.

Este așa de mare, pot zice chiar colosală această influență a împrejurărilor în care se dezvoltă omul, că ea de obicei poate caracteriza pe individul care trăește între ele, care din leagăn și până când obiceiurile s'au înrădăcinat în el formând o forță, a trăit sub a lor influență.

Pe copil,—pe omul în mic—în ce condițiuni anumite vrei să-l dezvoltați? Nu este și el ca planta tineră care se îndoaie în mâna omului ce îngrijește de ea, și care poate crește în diferite moduri? Exoticele vegetațiuni pot trăi bine în pământul friguros al țărilor de Miază-noapte, după cum știutele noastre plantațiuni ar suferi arșița considerabilă în țara pieilor negre? Nu. Nu!

Dați, dați omului ce-î trebuie, ca să devie om. Un escos în mic ca și unul în mare îl vatămă, îl sdrobesc.

Voiți să educați copilul? Din familie, de sub paza părinților și la vârsta de 3 — 4 ani îl trimiteți în grădinile de copii. Bine faceți?

De aci la 7 ani, după preotul Diaconescu și alții, îl trimiteți sub un regim și mai monarhic în școala primară. Îi dați

de lucru peste puterile lui și-l coaceți înainte de vreme. Bine faceți ?

De aci, copilul începe a deschide mai bine ochii. Iel, strâns în spate de nevoia de a trăi și pentru asta de a se hrăni, de a-și îndestula neajunsurile, apucă drumul atelierului, și o muncă și mai mare, — brută chiar — transformă pe omul din nainte în mașină. Sau dacă e bogat, deschideți-i porțile spre cursurile înalte, dați-i să rumege cât nu poate, îndopați-l cu morala nenorocită a epocilor trecute, dați-i cunoștințe fără rezim pe terenul practic și nimiciți în el ideile ce le-ar fi putut avea despre lumea aceasta care se mișcă sub ochii noștri, suferă și moare, fără cel mai mic sprijin din partea lor. Bine faceți ?

În adevăr, în educațiunea copiilor noștri aceasta a cam fost linia de conduită ce s'a tras. Se cultivă judecata, se cultivă și inima. Dar cum? Care ar fi fost maximul de fapte cu adevărat morale, și morale zic, ce ar fi putut să caracterizeze o generațiune de oameni sau chiar mai multe? Mulți s'ar fi îndoit de răspuns. Și această întrebare o punem chiar astăzi.

Nota vejnică a cultivării națiunilor este că se cultivă individul numai el pentru el, ca celulă aparte, ruptă parcă din societatea din care el face parte, și națiunea dispăre în fața individului care singur rămâne în picioare, ca Atlas cel puternic al timpurilor mitologice.

Mai egoist de cât Cnaton al lui la Bruyère, omul devine lupul omului. Pentru-ce? Pentru că în inima lui e o marcă dinstinctivă rămasă din trecutele vremuri, după unii, a selbăticiei sale și care încetul cu încetul se tocește; iar după alții, pentru că în societatea de astăzi domnind interesul cel mai murdar, fie-care trebuie să trăiască numai pentru el cât mai are vreme până când corpul său se desorganizează.

Ce este de făcut în asemenea caz? și cum se poate scăpa învățătorul, institutorul și profesorul de sarcina ce au fie-care de îndeplinit ?

N'ar fi tocmai acesta fondul acestui articol; căci vorba este, de atacat educațiunea în baza ei.

La 2 cauze se rezumă nesuccesul institutorilor din provincie și de clasa I :

Lipsa grădinilor de copii, unde să se pregătească până la etatea de școală; și

Puținul interes ce-și dau părinții de a ocupa pe copii cât stau acasă.

Grădinile de copii au menirea să simplifice munca părinților, lăsându-le timpul a-și vedea de treburi cât copiii lor sunt ocupați în școală și pe de altă parte să înlesnească, să deschidă drumul unei educațiuni conforme cu natura, nesilită și liberă.

Asupra acestor 2 puncte mă unesc și eu cu preotul Diaconescu.

De aci încolo începe deosebirea. Pentru că grădinile de copii lipsesc în toată țara, în mare parte rolul de educator natural să și-l îndeplinească părinții! Singurile motive care să îndreptățească trebuința grădinilor de copii ar fi ignoranța desăvârșită a unor părinți de a-și crește pe copii lor până la vârsta de școală și lăsarea de timp bieților părinți — vorbesc despre stratul proletariților — pentru a agonisi cele trebuințioase în viața de toate zilele.

Acolo unde părinții au cu ce trăi, acolo unde domnește luxul și averea, părinții singuri să-și crească copiii.

Acolo școala din familie, începută la nașterea copiilor, se va prelungi și peste a 2-a școală făcută în grădinile de copii, absolut necesarii muncitorilor și ignoranților.

Este cu toate astea un punct care mă face să admit viața de școală în grădinile de copii și pentru cei bogați : Socializarea copiilor lor, obijnuița de a trăi între cei mici deopotrivă cu ei prin vârstă, apropierea bogatului de a săracului, democratizarea în mese a boerilor copii și a deșteptării conștiinței de mai târziu în aceiași direcție.

Nue vorbă, drumul acesta este tăiat în multe familii peste

puțină vreme prin obiceiurile ciocoștii din familie, prin vorbele crude svârlite în fața «mojicilor» care nu-s de o seamă cu copiii lor, dar tot rămâne o parte care va fi un reazim în viața matură muncitorilor și prietinelor acestora.

Numai ast-fel înțeleg eu rostul grădinilor de copii ca mijloc de apropiere între mic și mare, între bogat și sărac, ca mijloc de deșteptare a acestuî din urmă.

Ocupațiile iarășii la care sunt supuși și uniî și alții vor deștepta de o potrivă gustul de muncă și mijlocul de educațiune numit «deprindere» își va avea cam de aci începutul seû.

Acolo unde nici grădinile de copii, nici familia nu dau ajutorul lor comun și reciproc micilor copii, este un factor nou care va trebui să lege viața aceasta de familie cu viața de școală.

Il ghicește părintele Diaconescu? Nu aş crede; pentru că d-sa este în contra acestuî lucru din principiu.

Dorind o singură secțiune de elevi în clasa I și cu elevi de 7 ani pe care să-i instruiască în 5 ceasuri pe zi, fiindte-măi cu seamă netrecute prin grădinile de copii și pe sub o îngrijire părintească măi aleasă, părintele Diaconescu nu-și va măi inchipui noul sprijin al unei culturî măi raționale, măi proprie naturei omenești, și suplinitor al grădinilor de copii, ba dezvoltător al lor.

Eî bine, *acest antemergător al școlaei elementare, acest unitor între familie și școală* este tocmai secțiunea A a clasei întâi, căriia astăzi i se dă vot de blam de uniî. prin singurele motive că n'avem grădinî de copii și că părinții nu-și dau mâna ca să ocupe pe copii acasă.

S'a pus tot aci întrebarea, că ce va face institutorul cu copii de 6 ani puțin dezvoltați intelectualicește? Care va fi rodul muncii sale de un an, adică la ce grad de cunoștințe va aduce el pe prunciî săraci de minte și de corp și dacă nu se pierde în zadar și timpul elevuluî și al dascăluluî?

Tocmai aici este vremea să răspundem cu menirea secțiunii A, cu prevederea bine-chibzuită a acesteî despărțiri în clasa I.

Copilul slab dezvoltat în toate privințele la 6 ani, are însă în el germele necesar pentru a-î putea începe și continua într'un chip decis și progresiv opera de cultivare a forțelor sale. Ie un proces de asimilațiune de efectuat după ce moleculele trupului său și ale sufletului s'aũ pus în mișcare prin întrebuințarea alimentelor necesarii pentru promovarea întregitei educațiuni: fizică, intelectuală și morală.

Asupra acestui proces de asimilațiune trebuiește așintită mintea educatorului în școală și cu atât mai mult în familie; căci viitorul omului de mâine atârna de aci în mare parte.

În secția A procedeul de asimilațiune se va putea efectua numai dacă cunoștințele ce se dau vor fi din obârșia lor proprii pentru a dezvolta sufletele micuților școlari.

În școala în care dascălul se vaeta pe toate tonurile că nu poate face de loc treabă, pentru că aceștia uită tot ce aũ învățat, își dă el singur un testimoniũ rãu, acolo unde el nu este în stare să-și facă cursul plin de înțeles, de viață, — se ascunde neștiința lui: — și în sfârșit acolo unde se închipue că pentru a pune bază unei educațiuni școlare cu 5 ceasuri pe zi și cu elevi de 7 ani, institutorul nu-și mai cunoaște bine chemarea, nu mai știe bine puterea de apercepțiune a elevilor de 6 ani pe care l-a avut sub ochi și nu știe să-î întrebuințeze.

Iată, o mărturisesc sincer, am avut la începutul anului și în seria A elevi care nu-și știaũ numele. Nu-î de mirare. Nu știũ ce-î grădină de copii, pentru-că părinții lor i-aũ ținut pe lângă casă. Unii, și de aceștia vorbesc mai mult, sunt fii de muncitori. N'aveaũ noțiunea bine precisată de *unul și cu unul* și nu știaũ care-î litera *i*. De *rușine* nu știaũ.

Printr'un procedeu didactic, știut de acei cari se ocupă pe terenul pedagogiei teoretice și practice, am reușit a face mult din ei. 3 sau 4, cari având o construcție debilă de tot, și lipsind 2--3 luni din cauză de boală, aũ rămas în urmă. Ceilalți, știũ, ca resumat al punctului până la care a ajuns, să vorbească binișor despre lucruri: Ce sunt? Cum sunt? Unde sunt? Cum trãesc și ce fac? Apoi cunosc operațiunile cu nu-

mere între 1—13, știu bineșor să citească cuvinte cu 11—15 litere învățate și au idei morale propriu vârstei lor și înșghebate în 2—4 versuri.

Multe să fi făcut, nu am făcut. Intrebarea însă de pus aici ar fi: Care ți-e câștigul dupe un an de muncă cu așa elevi?

Iată care :

M'am silit să-mi fac lecțiunile dupe un plan chibzuit și priceput de elevii cei mici: La aceasta Metodica specială a fiecărui obiect m'au ajutat destul și am reușit.

Am trebuit mai înainte chiar, să cunosc natura și însușirile, în sfârșit aplecările școlarilor mici. În drumul meu de cercetare m'au ajutat descoperirile făcute pe câmpul Metodiceii generale: principiile generale de educație dupe care m'am condus. Mi-a reușit în mare parte.

Va să zică, toată opera mea se poate resuma până acum în cunoașterea naturei copilului adică a puterii sale de apercipiune, de prindere, de însușire a cunoștințelor nouă pe basa celor vechi și în darea de cunoștințe potrivite cu acea a puterii.

Partea însă valoroasă a petrecerii copiilor de la vârsta de 6 ani în școală, este un fenomen de o natură mai teoretică parcă, dar de un interes mai mare pentru practica vieții lui viitoare :

Deprinde pe copil cu încetul cu ideia de școală prin faptul că vine la ea și deprinderea cu timpul trece în a doua natură: Pe această deprindere se va edifica templul culturei viitoare și ea va fi un îndemn bun către fapte mari cu a căror putință am îngrijit a le nutri speranțele lor.

Deprinderea la muncă intensivă mai mult de la o vârstă așa de fragedă va stârni în ei pornirea către o muncă tot așa de intensivă în viitor.

Două ceasuri pe zi să fie în stare a face așa minuni? De ce nu? „Cu încetul se face oțetul“ sună o bătrână maximă românească.

Două ceasuri răpite de la jocul continuu al școlarilor pen-

tru un joc mai serios, organizat, sunt două grame mai mult indemnului pentru lucru, pentru activitate serioasă. În 2 ceasuri pe zi se spun atâtea, se discută împreună atâtea lucruri noi, frumoase, că copiii se întrec așa de mici să-ți răspundă.

Iată truda dascălului măsurată prin :

1) *Deprinderea școlărilor de a veni la școală regulat ;* (căci 5 ceasuri ar fi prea mult chiar pentru vârsta de 7 ani a copilului, plictisindu-l, făcându-l să fugă de școală, pe când 2 pentru cei micuți și 3 pentru cei mai marișori împlinesc tot golul rămas).

2) *Desvoltă în școlari ideia de activitate continuă și-i transformă în muncitori în lupta pentru traiu, nu în leneși ;*

3) *Nu-i plictisește, când lucrurile sunt nouă, interesante, variate pretutindenii prin cântece și jocuri de gimnastică ;*

4) *Ideia morală, dupe mine își ia naștere aci. Copiii cu apucături rele: hoți, mincinoși se pot corigia mai ușor. Cu toate astea nota caracteristică a acestei vieți de școală bine întrebuințată ar fi, cum am zis, apropierea claselor existente în societate ; ar fi realizarea ideii admirabile despre care ziceam și mai nainte ce-va, de a face din toți membrii societății numai oameni harnici, cu porniri numai spre o muncă adevărată și legați toți prin sentimentul unei iubiri sincere și frățești ;*

5) *Cunoștințele cât de puține ce le-au cucerit vor nutri atențiunea și vor fi cauza aflărei altor noi cunoștințe ;*

6) *Dedă pe copii la ascultare și supunere trebuincioase mult în educațiunea lor.*

7) *Deprinde pe copil de mic cu curățenia, cu ordinea, cu punctualitatea.*

În sfârșit, ce frumoase ar fi efectele acestei educațiuni începute cam în școală de un educator care să poată pune în practică ideile mai înaintate despre cultivarea în masă a indivizilor pentru individ, națiune și popor.

Numai niște oameni cu pline vederi despre rolul cel mare ce are secția A, în școala primară vor susține din toate pu-

terile existența ei, ne mai criticând'o, ei făcând-o și mai proprie pentru a realiza transformarea copilului în școlar, obicinuirea lui cu lucrul, etc., printr'o programă bine chibzuită care să umple golul cel mare de azi.

Poate aci să fie răul că mulți dintre dascăli ar susține numai existența unei secțiuni: lipsa de orientare, de programă în predare, lipsa de inițiativă pedagogică fără a avea ajutorul nici unui manual pedagogic relativ.

Ast-fel, ei au dreptate.

Schimbarea popoarelor în indivizi conștienți se va face numai atunci când toți vor fi conștii de rolul lor pe pământ.

Cunoașterea datoriei institutorului nu poate avea basă de cât atunci când acesta va fi cunoscut științificește rolul său, adică modul cum are a crește pe cei încredințați lui; — căci opera regenerării este și va rămâne misterioasă numai cu *laissez-faire*, *laissez-passer* sau mai românește «timpul singur fără acțiunea trebuincioasă nu poate vindeca ranele», și fără ajutorul oamenilor experimentați.

În sfârșit, grija păstoririi copiilor nu se poate lăsa pe mâna unora cari nu o știu, cu alte cuvinte, nu ași admite ideia existenței unei singure secțiuni în clasa I primară de cât cu riscul de a spune institutorului care ar mai susține-o că nu-î prea place munca, își perde timpul cu alte treburi, lăsând pe elevi să se ocupe singuri — sub grija monitorului știut, care la urmă se va apuca și el să imite pe institutor.

GRIG. TEODOSSIU

Institutor la clasa I

de la școala de aplicație a școlii Normale de Institutori
în București

PRACTICA PEDAGOGICA

M A H O M E D*)

(O lecție de istorie)

A. Planul

I. (Repețire). — II. Introducerea și anunțarea materiei. — III. Tratare.
IV. Resumat. — V. Temă

B. Tratarea

I. Ce obiect aveți în ora aceasta? Ce materie aveți pe azi la istorie? (Alexandru cel Mare). Cine a fost Alexandru cel Mare? Când a trăit el? Ce fapt mai însemnat știți din copilăria lui? Ce etate avea când s'a suit pe tron? Cu cine a purtat el războaie? în Europa? în Asia? Cine era regele Persilor?

II. In spre amiază de Persia ce țară se află? (Arabia) Cum este pământul Arabiei? Dar clima?

III. Arabia în cea mai mare parte, are înfățișarea unui pustiū fără margini. (afară de partea de Sud-Vest). (Se arată un tablou înfățișând o caravană). Dacă pe la 600 d. Christos un călător s'ar fi plimbat, să presupunem prin acest deșert, ar fi putut vedea numeroasele triburi arabe rătăcind pe acest nemărginit pustiū. Ar fi văzut, colo, în o margine a pustiului un trib arab, în altă parte un alt trib, la o oare-care distanță de acesta, un alt trib, dincolo, un trib în călătorie căutând un loc unde să se așeze. Toate aceste triburi trăiau sub cerul liber, neavând alt adăpost de cât corturile lor. Aceste numeroase triburi duceau o viață nomadă (umblând din loc in loc și căutând să se așeze acolo, unde găseau apă și puțină iarbă. (pentru cămilele lor). Ei bine, din toate aceste triburi, vedem pe la începutul secolului al VIII (700

*) Lecția aceasta s'a făcut în cl. IV primară de la școala de aplicație, de pre lângă școala normală de institutori în București, în 13 Martie urmată de critica obișnuită.

după Christos) un popor organizat, și ce e mai mult, un popor tare, care caută să răspândească și să impună legile și religiunea sa în cea mai mare parte a lumii cunoscute până atunci. Și cine oare a putut face toate acestea? Cine a adunat toate aceste triburi, aproape sălbatice, la un loc? Cui se datorește această mare schimbare? Cui?...?

Unui orfan sărac, care nu moștenise de la părinții săi, de cât 5 cămile și un sclav. (se stabilește pe tablă punctul 1: *Starea populațiunii Arabe pe la 600 și pe la anul 700 după Christos*).

Acesta era Mahomed. (se scrie pe tablă). Se arată chipul lui Mahomed) Priviți cu băgare de seamă, aici am chipul lui Mahomed. Era un om înalt, spătos, voinic, avea cap mare, nas corcoatic, gură largă, ochii negri și scânteetori, părul negru lung și stufos și tot ast-fel îi era și barba. Fără să fie frumos avea o fisionomie simpatică care atrăgea pe toată lumea. (se stabilește pe tablă al 2-lea punct: *Chipul lui Mahomed*). S'a născut la Meca la 570 d. Ch. din o familie nobilă dar săracă.

(Se scrie în partea dreaptă a tablei sus.— Meca (la) 570)

El rămase orfan încă de mic și avu să lupte cu multe greutăți până la etatea de 25 de ani. Atunci întâmplarea îi veni în ajutor... O nobilă și bogată văduvă anume Cadija (se înseamnă pe tablă) îl luă de soț. (Se stabilește pe tablă al 3-lea punct, tinerețea lui). Prin această căsătorie Mahomed ajunsese un om însemnat în Meca. Încă din etatea copilăriei Mahomed avea un spirit ambițios și entusiasmăat spre fapte mari. El se credea că este chemat a fi organizatorul poporului arab. El făcu călătoriile prin diferite țări unde studiă mai de aproape religiunile Creștinilor și a Iudeilor. De ce oare studiă el mai mult aceste și alte religiuni? N?

(Pentru că se convinsese că, numai religiunea este cea putere prin care se susține un popor). Intorcându-se din călătoriile, în orașul său natal, Meca, el petrecu aci până la etatea de 40 de ani, studiind și gândindu-se mereu la re-

formele pe care ar fi în stare să le primească poporul arab. El avea obiceiul să meargă adesea ori în o peșteră din mijlocul stâncilor, care era în apropiere de orașul Meca. Aci, în singurătate se gândea mereu, prin ce mijloace ar putea el mai bine întruni toate (aceste) triburile arabe în un singur popor. (Se stabilește pe tablă al 4-lea punct).

(Viața lui Mahomed ca bărbat).

La etate de 40 de ani (612 după Christos) (se scrie anul pe tablă) Mahomed începu să predice noua sa învățătură. Ca să fie crezut de popor, el se da pe sine de trimisul lui D-zeu după cum a fost Avraam, Moise și Christos și șizicea că este trimis de D-zeu să răstoarne credința idolilor; căci Arabii erau un popor închinător la idoli. În Meca era un templu numit Caaba, unde erau peste 300 de idoli la care se închinau Arabii. Învățătura ce el predica poporului pe scurt este următoarea: „Este un singur D-zeu și Mahomed proorocul său; acestui D-zeu putem sluji prin fapte bune. Pe fie-care zi, ori-ce Mahomedan adevărat trebuie să se roage lui D-zeu de 5 ori, întorcându-se cu fața spre Meca, cetatea cea sfântă și din averea sa, să dea una sută parte săracilor.“ Toate învățăturile sale sunt cuprinse în o carte numită Coran, care este pentru credincioșii lui Mahomed, aceea ce Evangelia este pentru noi creștinii. Precum Evangelia ne dă învățături și porunci nouă creștinilor, tot ast-fel și Coranul dă învățături și porunci. Așa Coranul poruncește: a nu mânca carne de porc, a nu bea vin, a nu juca jocuri de noroc, a se spăla cât mai des pe corp și multe altele. Tot Coranul învață: „Postul pregătește jumătate calea spre cer. Rugăciunea pregătește cealaltă jumătate și milostenia deschide porțile cerului.

(Se stabilește al 5-lea punct. Învățătura lui).

(Resumarea acestei părți prin școlari la întrebările institutorului.

Pausă. — Cântare „Deșteaptă-te Române!“ și mișcări gimnastice.

Mahomed împărtăși învățătura sa mai întâiu rudelor și amicilor săi și în cele din urmă populațiunii din Meca. Predicile sale, ațîțară foarte mult pe arabi (cari se închinau la idoli) în contra sa. Mahomed vîzîndu-și viața în pericol, fugi din Meca în Medina, (ai cărui locuitori erau în vrășmășie cu locuitorii Mecei). Mahomed este bine primit în Medina. Aceasta s'a întîmplat în anul 622 d. Chr. De la anul acesta numără mahomedanii anii, precum număram noi de la nașterea Domnului Christos.

Învățăturile lui Mahomed sunt bine primite și partisanii săi rădicară chiar un templu, sau moschee după cum îi zic credincioșii lui Mahomed, unde credincioșii se roagă lui D zeu. Apoi începu răsboiu în contra Mecei și, pentru a întări curajul luptătorilor săi, Mahomod le spunea că ori ce om este supus unei ursite (soarte) și că numai atunci va muri, când soarta sa va decide să moară, fie în mijlocul celui mai sângeros răsboiu, fie în cea mai plăcută petrecere înconjurat de amicii săi. (cum îi va fi scris).

Resbelul cu Meca ținu 8 ani, după care Meca fu cucerită. Mahomed intrînd în cetate ca învingător, merse de-a dreptul la templu Caaba și răsturnînd idoliu cu bățul său zise: „Adevărul a sosit, piară minciuna.“ După luarea Mecei, Mahomed cutrieră toată Arabia și prin foc și sabie aduce pe toți locuitorii la supunere și la noua sa învățătură. Reîntorcîndu-se la Meca, ținu poporului un discurs ce se termină prin cuvintele următoare: „O D-zeule, mi-am împlinit oare solia și chemarea mea?“ Da, ai îndeplinit-o strigă toată mulțimea, care-l ascultase. După aceea se reîntorse la Medina unde se îmbolnăvi greu. Simțind că are să moară, se duse la moschee, unde mai vorbi poporului, spre a-l întări în noua credință. La 3 Iunie 632, Mahomed moare în Medina în vîrstă de 63 de ani. (Se stabilește al 6-lea punct. Viața lui Mahomed ca profet, moartea lui).

(Resumatul acestei părți de către școlarii prin întrebări).
Urmașii lui Mahomed se numără Califi (adică locțiitori ai

profetului). Ei începură a respândi noua credință cu foc și cu sabie. Dinaintea lor totul trebui să se supună (ajutându-le și certele ce erau între creștinii pe atunci). Ei cuceriră spre Nord, Siria și Palestina și ajung chiar până la porțile Constantinopolului, de unde sunt respinși. Spre Vest cuprinseseră mai toată partea despre Mează-Noapte a Africei. Spre Răsărit striviră împărăția Perșilor. Spre Vest unul dintre căpitaniii lor anume, Tarico, trecu din Africa în Europa pe la strămoșia Gibraltar și cuprinse Spania. Toată Europa începu să tremure la numele lor. Ei intrarăși în Franța, dar la orașul Tours (la 732) fură învinși cu desăvârșire de Carol Martel, regele Franței. (300.000 de arabi zăceau pe câmpul de luptă). Prin această învingere biserica creștină scăpă de un mare vrăjmaș.

(Un scurt resumat al acestei părți. Se stabilește pe tablă ultimul punct 7. Intinderea învățătorei lui Mahomed prin urmașii săi.)“

IV. Resumat general. Despre cine am vorbit în lecția aceasta ? Ce fel de popor erau Arabii pe la 600 după Christos ? Cine a întrunit toate triburile arabe în un singur popor ? Ascultați, acumă îmi veți povesti tot ce v'am spus despre Mahomed, după punctele de pe tablă ?

V. (Se repetește prin 3 școlari mai buni). Veți însemna punctele aceste în caetele voastre și veți ceti pe urmă acasă și din cartea voastră de citire (la pag....)

Imi veți socoti ce an aū mahomedaniū !

G. Vasiliu.

normalist în cl. IV la școala normală de institutori.

Incă una din multele datorii ale învățătorului : Combaterea vițiilor

BEȚIA

În diferite ramuri s'a vorbit și s'a scris de către oameni cu drag și dor de binele și fericirea neamului nostru românesc, despre nenorocirile ce aduc beția; și cu culorile cele mai vii s'a arătat amenințarea *marei familii* și neștersele urme ce lasă acest vițiu tiran în generațiile ce se succed.

Beția este cea mai cumplită patimă, ce crește cu vrêsta și urmărește pe om pân' la mormînt. Ea-l condamnă la dispreț, la umilire și-l împinge chiar la crime. Orî-ce simțire de onestitate, de dragoste pentru marea și mica familie din care face parte, se sting în inima unui bețiv. Deprinderea bêtului de rachiû ¹⁾ în scurt timp devine o patimă, o furie, o nebulie; trupul se otrăvește, sufletul se dobitocește, cu un cuvînt întregul om devine neom.

Beția a ajuns una din cele mai mari nenorociri pentru săteanul român, căci toată lumea știe efectele-î dezastroase, ca: tulburarea mistuirii, umflătura ficatului, diferite boale de inimă, atacarea întregului sistem nervos și transmite din tată în fiu, și așa frumoasa rasă a săteanului se pipernicește, degenerază pe zi ce merge. Mai totdeauna vezi pe nenorocitul sătean, fie cu puțină știință de carte, fie cu neștiință, ducându-și la căruciumă puținel agonisit cu o sângeroasă muncă, unde îl dă cu voioșie pe bêturi otrăvitoare și mort beat cu nevasta și copii coî mai mărișori — ce ți se sfarmă inima vèzèndu-î storși la față ca de brumă, cu țigara'n dinți bënd de dușcă câte 200-300 grame de rachiû, — se întorc sara acasă în starea cea mai deplorabilă. O, Doamne! tristă priveliște! Și apoi câte ticăloșii isvorăsc din aceasta!! Versurile:

- „Căci nu e dar pe lume mai trist înjositor,
 „Ca darul de beție la bietul muritor.
 „Beția îl desonoară îl face în orî-ce loc,
 „Nemernic, mizerabil, stupid și dobitoc.“

se potrivesc acestor nenorocite ființe.

Cine trăește la țară, orî numai a vèzut din când în când, este pe deplin convins de tristul adevër.

1) Se știe că săteanul bea mai numai rachiû ce în genere e amestecat cu diferite otrăvuri.

Diferite păreri s'aũ emis ca mijloace de combaterea acesteĩ urite patimi: monopolizarea spirtoaselor, imputinarea cãrciu-
milor, etc., etc.; toate sunt bune; dar eũ citez a crede cã cel
mai eficace preservativ a generațiilor ce urmeazã, cel mai im-
portant factor ce poate fi ca garant, dacã nu a stãrpirii, cel
puțin a micșorãrii acestui viciu la generațiile presente, este
singur învãțatorul pãnã cãnd îi va veni în ajutor un tovarăș tot
cu înaltã misiune... Sã sperãm cã are sã fie bine. Pãnã atun-
cea învãțatorul e inima și sufletul satului, omul cu patru ochi
în cercul lui «lumina lumii și sarea pãmîntului.» Exemplele
date de el, sfaturile pãrintești ce și le formuleazã la ocaziuni
și predicile dese la bisericã, eũ cred — bazat pe faptul cã ro-
mãnul din fire nu prea e din cale-afarã *cãrpãnos* și îndãrãp-
nic — cã mult bine s'ar aduce neamului nostru românesc. În
școalã cu nevinovații copilași avem cea mai frumoasã ocaziune
și cea mai sfintã datorie de a lucra în aceastã direcțiune. Cum
și cãnd fie-care știe. Dacã vom sta în nepãsare, teamã mi-e
sã nu ni se zicã:

«Cum e turcul și pistolul»

Gãinești-Suceava

P. Herescu
Învãțator

CARACTERUL ¹⁾

I. FORMAREA CARACTERULUI

4. Influența cãsătoriei.

Bunãtatea femeii, nu ochii ei frumoși
Sã mẽ câștige. *Shakespeare.*

Sfintul Augustin zice: Dacã Dumnezeu ar fi destinat fe-
meia sã fie stãpãnã peste bãrbat, el ar fi luat-o din capul lui;
de ar fi fost sã fie servitoarea bãrbatului, ar fi fãcut-o din
piciorul lui. Dar el a destinat-o sã fie asemenea lui și sã fie
soția lui, de aceea a luat-o din coastele bãrbatului.

Soție, este numirea ei adevãratã, cãci fãrã îndoialã femeia

1) Vezi numãrul precedent al acesteĩ reviste. Dupã Smiles-Rudow
A se vedea „Gaz. Trans.“

are a dovedi cele mai bune însușiri ale ei față cu alții prin înclinările și simțimintele ei. Ea este destinată de la natură a fi doica genului omenesc; e destinată a căuta pe cei ce au lipsă de ajutor, a nutri și a susține pe cei ce îi iubim. Ea este spiritul apărător, este scutul vetrei, pe care o îmbrățișază cu veselie și cu mulțămire. Femeia este din fire miloasă, blândă, răbdătoare, cu abnegare, iubitoare, nădăduitoare și încrezătoare; privirea ei lățește lumina ca și soarele, încălzind inimile reci, alinând suferințele, alungând întristarea.

S'a zis, că femeia este îngerul celor nenorociți. Ea ajută celor slabi, rădică pe cei căzuți, mângâie pe cei ce sufer. Este semnificativ că o femeie a zidit cel dintâiu spital. S'a zis, că ori și unde suferă o ființă omenească, suspinele sale chiamă în ajutor o femeie.

Când Mungo Park, alungat de bărbații dintr'un sat african, se pregătia, părăsit de omenire și flămând cum era, a se culca sub un pom, cu toată vijelia și cu toate că jur împrejur se plimbau mulțime de animale sălbatice, i s'a făcut milă de el unei sêrmâne Negre, care întorcându-se din câmp l-a luat cu sine în coliba ei și i-a dat de mâncare și adăpost. Mungo Park zice, că această pățanie l-a mișcat mai adânc ca ori-ce alta în multele sale călătorii. Când el zăcea în colibă, binefăcătoarea lui chema la sine pe toate vecinele și rudele ei, spre a toarce bumbac cu ele și au tors așa împreună până târziu în noapte. Torcând femeile negre cântău, în cele din urmă o femeie tînără începu să cânte cu o voce blândă și jalnică zicând : „Era mare vijelie, ploua de vêrsa, omul alb șadea afară, flămând și obosit. El n'are mamă, care se-î aducă lapte, n'are nevastă care să fi măcinat grâu pentru el“. Celelalte răspundeau tot cântând : „Las' să fim prietenoase către omul alb, căruia mamă-sa nu-î poate ajuta“.

Această pățanie în sine poate fi nensemnată, adaogă Mungo Park, pe mine însă în starea mea de atunci m'a mișcat.

Istoria ne dă mulțime de exemple pentru aceea, cum femeia poate să se milostivească de oameni cu totul străini; vom aminti numai scăparea lui Moise prin fiica lui Faraon ș. a.

Dar înainte de ce femeia ar putea trăi pentru alții, cu cât mai mult nu trebuie ea să trăiască pentru sine însăși, pentru propria ei fericire? Ca să poată ea ajunge la această țintă este neapărat de lipsă ca printr'o creștere sănătoasă să se facă, ca ea să fie mai mult de sine stătătoare, să se poată stăpâni pe sine cât se poate mai mult și să aibă încredere în propria ei forță, totodată însă să nu-și uite nici de cultivarea inimii ei.

Dacă este să nu cadă stindardul curățeniei în societate, atunci creșterea tinerimii femeiești, ca și a celei bărbătești, trebuie să corespundă una alteia și să țină pas una cu alta. O curată fire femeiască trebuie nu numai să fie însoțită de o curată fire bărbătească, ci trebuie să fie chiar sprijinită de ea; căci legea moralei este tot așa de importantă pentru aceasta, ca pentru aceea. Părerea ce domnește în multe părți, că bărbatului, poate să nu-i pese de moralitate și poate să comită nepedepsit ceea ce ar păta pe femeie pentru totdeauna, această părere nu numai subminează temeliile moralității, dar se răsbună și foarte amar față cu omul singuratic, care se închină ei, și se răsbună nu numai față cu el, ci și față cu urmașii săi.

Bărbatul ca și femeia ar trebui dar, atât cu privire la sine însuși, cât și cu privire la binele societății întregi, ar trebui zicem să trăiască în curățenie și virtos și să se ferească de orî-ce lucru opus în gândurile, cuvintele și faptele lor, precum se ferește un om de un venin omorător, care odată înghițit, nu poate niciodată să fie scos din trup, ci roade mereu mai departe și de multe orî nimicește toată fericirea vieții.

Aici vom atinge un punct delicat ce profesorul de etică îl lasă la o parte, pedagogul îl încunjură, părinții îl pun

sub afurisenie, cu toate că acesta este unul din cele mai însemnate puncte, ba în genere cel mai însemnat. Se crede a fi un lucru nedelicat, de a-și aminti numai de iubirea dintre persoane de sex diferit; și tinerimea n'are prin urmare altă idee despre iubire, decât cele imposibile, ba adeseori cele ridicule ale romanelor. Acest puternic și neinvincibil simțimînt, *trebuința* de a iubi, pe care natura în a sa înțelepciune a plantat-o atât de adânc în inima femeii, așa că toată a ei fire se conduce de ea — pe când în viața bărbatului nu predomină așa de mult — această trebuință de a iubi de regulă este lăsată în voia Domnului, în loc de a fi condusă cu înțelepciune, și dacă este de lipsă a se tăia buruienile și mărăcinișii ce cresc printre ea.

De sigur, că nu este cu neputință—deși natura în punctul acesta urăște toate regulile și prescrierile—de a întipări spiritelor tinerimii ast-fel de idei, ca să poată să deosebiască între iubire adevărată și falsă, și ca înainte de toate să-și păstreze curățenia moravurilor și nepătarea, fără de care viața este numai o vale a nebuniei și a mizeriei. De ce să nu poată fi învățat tinerimea, dacă nu de a iubi înțelepțește, cel puțin de a se feri de patimile ușuratică și vrednice de desprețuit, cari așa adeseori profanează numele iubirii? Zisu-s'a, că iubirea în înțelesul ei ordinar este o nebunie; dar iubirea în toată înalta ei curățenie, în toată abnegarea și în tot devotamentul ei nu numai că este o urmare, ci chiar cea mai bună dovadă pentru tăria morală. Filosoful Schleiermacher, un bărbat de cari sunt puținii, se aseamănă cu un pom care-și întinde toate crăcile, toate rădăcinile după iubire.

Când omul este primitiv și încântat pentru frumusețea morală, când se poate chiar uita pe sine admirând-o, atunci se dovedește foarte tare influența moralizătoare a acestui simțimînt, care ne face să putem învinge pe deplin egoismul nostru.

Prin această dumnezeiască patimă, lumea rămâne tină, și

ea este vecinică cântare de leagăn a omenirii. Ea acopere tinerimea cu o strălucire de roze, iar capul bătrânețelor îl acopere cu o cunună de raze. Ea înfrumusețează prezentul, înseninează trecutul și face să lumineze plin de mângâiere viitorul. Iubirea, care se întemeiază pe stimă și pe admirațiune, curăță și înalță sufletul omului și ne scapă de servitutea sensurilor. Ea nu cere alt preț de cât pe sine însăși. Ea ne însuflă blândete, simpatie, credință și încredere reciprocă, ba ea formează și înalță în unele privințe și puterea spirituală, ea face pe om înțelept, cum zice poetul Browning; și așa cele mai mari spirite au iubit cu cea mai mare credință, precum sufletele mari fac ca orî-ce simțire, orî-ce patimă să fie mare, ridică și sfințesc orî-ce adevărată plăcere. Însuși simțul deșteaptă și aduce la valoare însușiri, care înainte dormeau; el mărește sufletul, ridică năzuințele și împintenează energia. Una din cele mai frumoase laude, ce s'au făcut vreodată unei femei, a fost aceea a lui Steele către Lady Elisabeta Hastings; el zise iubirea către ea a fost pentru mine ca și o creștere mântuitoare. În acest sens femeia este cel mai bun crescător, căci ea singură crește uman și iubind.

Este cunoscută povestea de adâncă însemnătate a lui Platon. După această poveste bărbatul și femeia nu sunt de cât numai jumătăți despărțite ale unui întreg, care mereu se ating una pe alta și năzuiesc a se uni, din care cauză fiecare iubește în cellalt aceea ce-i seamănă lui însuși. Dar în ideia întregirii zace tocmai neasemănarea părților, și în adevăr iubirea isvorăște mai adese-orî din această neasemănare. Cicero se exprimă astfel în privința aceasta: Natura n'a voit ca toate însușirile bune să se întrunească într'un singur sex, și de aceea ea a dat unui sex, ceea ce lipsea celuilalt, pentru ca să aibă lipsă unul de altul.

Se poate dar susține, că nici bărbatul nici femeia nu cunosc lumea cum se cade, până ce nu sunt legați în ar-

monie unul cu altul și cu lumea prin iubire. Numai iubirea face pe bărbat bărbat, iar pe femeie, femeie.

Adevărata legătură trebuie să cuprindă atât spiritul cât și inima, trebuie să fie întemeiată pe stima și prețuirea împrumutată și pe iubirea împrumutată. Filosoful Fichte zice : nu poate fi adevărată și dăinuitoare iubire fără de prețuire și stimă ; orî-ce altă iubire aduce după sine căința și este nevrednică pentru spiritul omenesc.—Pe cei răi nu putem să-î iubim în adevăr, ci numai pe acei, pe cari îi stimăm și-î admirăm. C'un cuvînt, adevărată legătură a sufletelor trebuie să se razime pe însușirile, cari predomină atât viața casnică cât și viața publică.

Dar în adevărată iubire este ceva mult mai mare și mai profund de cât simplu stimă: un simțimînt așa de gingaș și totuși așa de tare, care nu poate exista nici o dată între bărbat și bărbat sau între femeie și femeie. Hawthorne zice: în ceea ce privește simțul este între bărbat și bărbat o prăpastie, peste care nu se poate trece. Bărbații nu-și pot da unii altora nici o dată acel ajutor secret, care reînviază inima, cum îl dă femeia, fie mamă, soră sau soție.

Prin poarta iubirii bărbatul intră în o lume cu totul nouă. Bucurie, simpatie și iubire de oameni învață el în casa ce și-a clădit-o însuși—cu totul alt-fel de cât în casa, în care a crescut. Poate că el, în cele mai multe cazuri, intră într'o lume nouă plină de încercări și de grijă, dar tocmai aceste sunt adese-orî pentru desvoltarea lui spirituală de cel mai mare folos. Sainte Beuve zice : Viața familiară poate fi plină de spină și de grijă, dar numai acești spină aduc roade, ceilalți sunt toți neroditori.

O viață, care este dedicată numai muncii, afacerii, va împetri cu încetul inima și o va omori. Neîncetata băgare de seamă la propriul avantaj, la slăbiciunile altora face pe om dur, cu neîncredere și produce simțiminte josnice. Cel mai bun mijloc de apărare contra acesteia este și rămâne căsnicia, a cărei sfințenie ne străpune din cercul gândurilor

de câștig și de afaceri, într'o altă lume mai frumoasă și mai umană.

Sir Henry Taylor zice: munca face să se dărâme numai întăriturile din afară ale inimii, căsătoria însă apără fortăreața. Ori cât de s'ar munci capul de a câștiga onoare sau aur, dacă inima nu va simți totodată iubire și simpatie pentru alții, întreaga viață nu va avea succes, ea nu va fi de cât un mare nesucces.

Helps zice într'una din scrierile sale foarte înțelepțește: Vedeți pe câte un bărbat că se face tot mai bogat, mai văzut și mai vestit și ziceți: Bărbatul are noroc! Dar dacă casa lui este rău îngrijită, dacă pe al săi nu-î leagă deolaltă iubirea; dacă servitorii lui de mai 'nainte — și poate că au avut foarte mulți—nu-și pot aduce aminte de nici un cuvânt sau faptă amicabile din partea sa—atunci eă susțin, că bărbatul n'are noroc. Ori și cât ar fi dobândit el: o fortăreață însemnată se află îndărătul lui, care nu este luată. De sigur, că nu este alcătuită pe bune temelii viața aceluia bărbat, a cării bunătate n'a găsit un loc de adăpost și de cultivare. De ar răspândi ea (viața) razele ei în toate părțile, trebuie să aibă un centru, un cuib, în care odihnește inima unui bun bărbat: casa și familia sa.

Numai aici se arată toate virtuțile bărbatului; aici se arată înțelepciunea lui; în chipul cum își întocmește el viața casnică se arată mai bine ca în afacerile mai estinse ale negoțului său sau ale vieții publice. Toate gândurile sale pot fi la problemele, ce are să le deslege ca funcționar sau ca om de afaceri; dacă voește însă să fie fericit, el trebuie să aibă inima sa întregă în casă. Aici se dezvoltă mai sigur îmboldirile fundamentale al firii sale: înclinarea sa spre adevăr, iubirea sa, simpatia și grija sa pentru alții, c'un cuvânt, întreaga sa bărbație. Unde însă nu domnește iubirea și dreptatea în casă, acolo viața poate să devină o nesuferită sclavie. Căci fără dreptate nu poate fi nici iubire nici încredere și stimă, pe cari se întemeiază întreaga viață casnică.

DIDACTICA MAGNA

DE

AMOS COMENIUS

Tradusă în românește de

PETRU GĂRBOVICEANU

CAPITOLUL XXV

9. Esemplele tuturilor secolilor ne arată, că de câte ori biserica s'a abătut de la aceste isvoare ale lui Israel, aceasta a fost cauză de desbinări și erori. Cât privește sinagoga israelită, apoi aceasta se poate vedea în deajuns din tânguirile profeților; iar cât privește biserica creștină, aflăm din Istorie și anume că, cât timp a fost cultivată învățătura evangelică de apostoli și de bărbații apostolici, atâta a durat și curățenia credinței. De îndată însă ce au năvălit păgânii cu grămada asupra bisericii și s'a răcit primul entuziasm și tendința de a deosebi aceea se e curat de ce e necurat și s'a început de a se citi scrierile păgânești, mai întâiu în secret și apoi în public, observăm ce fel de amestecătură și încurcătură de învățături a rezultat de aci! Cheia înțelepciunii s'a pierdut de aceia, care se lăudau, că numai ei o posed. Din aceasta au rezultat în loc de *articole de credință, diferite opinii inventate*; mai departe diferite desbinări și certe al căror sfârșit nu se poate prevedea. De aceea s'a răcit iubirea și s'a stins pietatea. *Și ast-fel sub numele creștinismului a reînviat păgânismul și domină încă.* Căci amenințarea Domnului D-zeu trebuie împlinită și anume că, *acei cari nu vorbesc după cuvântul lui, nu le va răsări nici o lumină.* (Isaia 8, 10). Pentru aceea a *vărsat Domnul asupra lor spirit de somn adânc și a închis ochii lor, ca orî ce vis să fie pentru ei ca o carte sigi-*

lată, etc., fiind că ei au temut pe D-zeu după poruncă omenească etc. (Isaia 29, 10, 11, 13, 14). O, cât de adevărat se va îndeplini cu ei, aceea ce mărturisește sf. spirit de filosofii păgâni, că s'au făcut deșerți în părerile lor și s'a întunecat inima lor cea neînțelegătoare (Rom. 1, 21). Și pentru ca biserica să se poată curăți de neghină, nu rămâne altă cale sigură de cât să lăsăm la o parte opiniunile omenești cele seducătoare și să ne întoarcem iarăși la singurele izvoare curate ale lui Israel și să ne ocupăm cu instrucțiunea și educațiunea noastră și a copiilor noștri în D-zeu și în al său cuvânt. Numai atunci se va realiza profeția, că toți fiii bisericii vor fi discipuli ai Domnului. (Isaia 53, 13).

10. Demnitatea noastră ca creștini nu permite, ca noi și copiii noștri să fim în strânse relațiuni cu păgânii și să ne entusiasmăm de ei. Copiilor Regilor și Principilor nu se obișnuște de a li se da ca educatori lingușitori și comedianți, ci bărbați demni, înțelepți și pioși. Și noi nu roșim de a da ca educator micilor fii ai Regelui Regilor, frăților lui Cristos, moștenitorilor eternității pe un glumeț ca *Pilaut*, pe un obscen ca *Catull*, pe un imoral ca *Ovidiu*, pe un batjocoritor de D-zeu ca *Lucian*, pe un *Marțial* și pe alții din ceata lor, care s'au depărtat de cunoștința și frica lui D-zeu? Și fiind că acești bărbați n'au vre-o speranță de o viață mai bună și de aceea caută să se bucure de viața prezentă e natural, ca să introducă în aceasta și pe acei cari au relațiuni cu ei. *Destul, o creștină, destul cu o ast-fel de purtare! Trebuie un capăt pus! Căci D-zeu ne cheamă la ceva mai bun și e bine, ca să ascultăm de a sa chemare.* Cristos, eterna înțelepciune a lui D-zeu, a deschis copiilor lui D-zeu o școală în a sa casă unde sf. spirit e conducător, iar profesori și învățători sunt profeții și apostolii, toți preve-

zuți cu adevărată înțelepciune, bărbați sfinți, care arată lămurit prin cuvânt și exemplul calea adevărului și mântuirii; o școală unde se primesc numai aleșii lui D-zeu, cei d'întăiu ai oamenilor, rescumpărați lui D-zeu și Mielului. Inspectorii însă și păzitorii sunt Ingerii și Archangelii, începătoriile și puterile în Cer. (Efes. 3, 10). Și tot ce se oferă acolo, coprinde o înțelepciune adevărată, sigură și perfectă, care întrece toate raționamentele creierului uman și arată cum să se întrebuințeze cu folos viața aceasta și cea viitoare. Căci numai gura lui D-zeu e acel izvor din care izvoresc toate pâraele adevărate înțelepciunii; fața lui D-zeu singură e acea faclă de unde ies razele adevăratei lumini; cuvântul lui D-zeu numai e acea rădăcină din care apar germeii adevăratei cunoștinți. De aceea, fericiți sunt acei, care privesc fața lui D-zeu, observă a sa gură și primesc cu inimă al său cuvânt! Căci aceasta e singura, adevărată și neînșelătoarea cale a adevăratei și eterne înțelepciuni, afară de care nu e alta.

11. Nu trebuie trecut cu tăcerea faptul, cu câtă serioșitate a oprit D-zeu poporului său întrebuințarea monumentelor păgânești și ce s'a întâmplat aceluia, care n'au ascultat de această poruncă. *Domnul va distruge acele popoare din ochii săi etc. «Chipurile cioplite ale zeilor lor să le arzi în foc; să nu poștești, aurul său argintul de pe dênsele, ca să'l ții pentru tine, ca nu prin acestea să te prinzi în cursă, că urâciune este aceasta înaintea Domnului D-zeului tău. Și urâciune în casa ta să nu aduci, ca să nu te faci și tu blestemat, ca acele lucruri. (V. Moise, 7, 22, 25, 26) «După ce Domnul D-zeu tău va fi stârpit națiunile ferește-te, ca să nu fii prins în cursă, urmându-le lor, după ce ei fură stârpiți dinaintea ta și să nu întrebă după zeii lor zicând; «Cum serviră națiunile acestea*

zeilor lor, așa vorîu face și ei. Ci: «Tot cuvîntul ce vîe ordon căutați să'l faceți; nu'i adaogi și nu'i scade. (V. Moise 12, 29, 30, 32). Cu toate că Iosua le-a reamintit aceasta după victorie și i-a sfătuit să înlătore zeii streini (Iosua 24, 23), totuși ei n'au ascultat, ci au căzut cu totul în idolatrie până la distrugerea ambelor regate. Și noi să nu devenim înțelepți avînd înaintea asemenea exemple?

12. *Însă scrierile nu sunt idoli va zice cine-va.* Res-puns: sunt resturi de la acele popoare pe care Dom-nul D-zeu le-a distrus în prezența poporului său crești-nesc ca și la Israiliți: ele sunt însă mult mai periculoase ca acolo. Căci atunci au căzut numai acei care erau slabi cu știința (Eremia 10, 14), aici din contră pot să cază și cei mai mari înțelepți (Ciclos. 2, 8). Acolo erau opere ale mâinilor omenești, aici opere ale spi-ritului omenesc. Acolo turbura ochii strălucirea aurului și argintului, aici orbește spiritul plăcerea înțelepciunii corporale. *Și cum? Se tăgăduște, că scrierile păgă-nești nu sunt idoli?* Cine a îndepărtat atunci pe îm-păratul Iulian de la Cristos? Cine a luat mințile Papei Leon al X că considera ca o legendă istoria despre Cristos? De ce spirit a fost însuflețit Cardinalul Bembo de a îndemnat pe Sadolet să nu mai citească scrierile sfinte (observându-i, că pentru un bărbat așa de cult nu se cuvin asemenea nimicuri)? Cine face în zilele, ca atâtea italieni înțelepți să se arunce în brațele ate-ismului?

13. *Dacă ar zice cine-va însă, că abuzul să nu se impute lucrurilor, ci persoanelor și că se află creștini pioși, care nu sunt corupți prin citirea scrierilor pro-fane,* eu le răspund atunci cu Apostolul: «Știm, că idolul nu e nimic, însă nu fie cine are știință de a deosebi aceasta. Vedeți, ca nu cum-va libertatea voastră aceasta să fie scandal celor slabi (1 Cor. 8, 4, 7, 9).

Așa dar, cu toate că, bunul D-zeu a ferit pe mulți de cădere, totuși nu ne putem scuza, dacă tolerăm cu știință și voință asemenea atracțiuni (diferite invențiuni ale spiritului uman, sau ale perfidiei satanice) acoperite cu vëlul fineței și eleganței, fiind că e sigur, că multora. — ba chiar celor mai mulți, — li s'a răpit mintea prin ele și au căzut în lațurile Satanei. Să ascultăm mai bine de D-zeu, să nu aducem în casele noastre idolii și să punem alături de Dagon (un idol al Filistenilor) archa alianței; să nu amestecăm acea înțelepciune, care vine de sus cu cea pămîntescă, animală și chiar satanică și că în fine să nu dăm ocaziune de a deștepta mânia divină contra copiilor noștri.

14. Aici aparține probabil și acea întâmplare pe care ne-o istorisește Moise într'o alegorie.

Nadab și Abihu, fii ai lui Aron care erau novici în tagma preoțească (nuși cunoșteașă serviciul bine) au pus în cădelnițele lor în loc de foc sfânt, foc obicinuit spre a tămăua înaintea lui D-zeu. Pentru această faptă a lor au fost coprinși de focul lui D-zeu și mistuiți în fața lui (III Moise, 10, 1 etc.) *Și ce sunt cărțile creștinilor alt-ceva, de cât acea nouă preoție sfântă, sfințită spre a sacrifica lui D-zeu sacrificiilor intelectuale* (I Petre, 4, 5)? Dacă umplem cădelnițele facem noi alt-ceva de cât a deștepta mânia divină contra noastră? Și nu e străin tot ce primește inima creștină din partea spiritului lui D-zeu? Așa sunt mărturiile celor mai mulți filosofi și poeți păgâni (Rom. 1, 21, 22; Colos. 2, 8, 9). Și nu fără temei a fost numită *poesia* de către Ieroneni *vinul spiritelor rele* (vinum dæmonum) cu care îmbată și adoară inimile neprevăzătoare și le produc în vis cele mai periculoase tentațiuni și cele mai detestabile patimi. Trebuie ori și cine să se ferească de un asemenea somn satanic.

15. Dacă nu ne supunem sfatului D-zeesc care ne

îndeamnă la aceasta, atunci vor mărturisi contra noastră în ziua judecării, Efesenii, cari, îndată ce li s'a făcut cunoscută lumina înțelepciunii divine au ars toate cărțile ca nefolositoare pentru ei ca creștini (Fapt. Apost. 19, 19). Și cu toate că strămoșii Grecilor de acum au fost considerați ca cel mai cult popor din lume și cu toate că posed scrieri filosofice și poetice, care sunt deja scrise în limba lor, totuși biserica grecească de astăzi a interzis aderenților săi a lor citire sub amenințarea escluderii. De aci a provenit, că, cu toate că prin deseale năvăliri din partea barbarilor au cazul în ignoranță și superstițiune, ei au păstrat totuși credința în D-zeu intactă de ori și ce om. În aceasta ei trebuie cu totul imitați ca (în urma introducerii unui studiu serios al sf. scripturii) întunerecul confusiunilor rămas din păgănesc să se poată îndepărta. *Căci numai în lumina lui D-zeu vedem lumina.* (Psalm. 36, 10). *Ceț din casa lui Iacob, veniți să umblăm în lumina Domnului* (Isaia 2, 5).

16. Să observăm mai de aproape ce fel de argumente se aduc din partea națiunii omenești contra celor zise, care se întoarce întocmai ca un șarpe numai să nu fie prinsă de credință și să se supună lui D-zeu. Ea afirmă următoarele.

17. *Înțelepciunea coprinsă în scrierile Filosofilor, Oratorilor și Poeților e mare.* Respuns: demni de întunerec sunt acei, care 'și îndepărtează ochii de la lumină. Se înțelege, că Cucuvelei i se pare crepusculul zioă, însă creaturile născute în lumină știu cu totul altfel. O, om neînțelept, care cauți lumina clară în întunerecul concluziunilor omenești, deschideți ochii! Din cer vine lumina adevărată, de la părintele luminii. Dacă în lucrurile omenești luminează ceva, apoi acestea sunt numai nisce scânteii, și ce nevoie avem noi de scânteii dacă avem facile arzătoare (cuvântul lui Dzeu)? În sf. scriptură esplică stăpânul naturii

cele mai mari mistere relative la operele sale, descoperind începutul și finalul tuturor creaturilor, al celor văzute și nevăzute! Când vorbesc filosofi despre moralitate, fac întocmai ca paserile ale căror aripi sunt cleite, adică zboară puțin cu mare efort, mai departe însă nu pot. Scriptura ne prezintă însă adevărata descriere a virtuților, îndemnuri pătrunzătoare și exemple pentru toate. Atunci când păgânii vor să învețe *frica de D-zeu*, ei învață numni superstițione, fiindcă nu sunt inițiați în cunoștința de D-zeu și a voinței sale. *Întunecul acoperă pământul, și un nor des peste popoare; dar asupra ta va răsări Domnul și mărirea lui se va arăta asupra ta* (Isaia 70, 2).

Așa dar, cu toate că copiii luminii sunt liberi de a se apropia de copiii întunecului, ca astfel să poată vedea și ei deosebirea și în urmă cu bucurie să umble în calea luminii și să compătimizească pe acei care umblă în întunec, totuși e o orbire nesuferită și nelegiuită contra lui D-zeu și a sufletelor noastre de a prefera scânteile aceloră contra luminii noastre. « *Căci ce folos e de a progresa în învățăturile umane și a regresa în cele divine, de a umbla după invențiunile trecătoare și a desprețui minunile cerești, zice Isidor? Să se ferească ori și cine de asemenea scrieri și din iubire către sf. scriptură să le înlăture ca unele ce impun și atrag prin elocința cuvintelor, dar sunt seci în virtuți și înțelepciune! Ce laudă adusă acelor scrieri! Sunt coji fără miez. Filip Melancton se exprimă astfel: Ce învață Filosofii în general și anume acei care învață mai bine de cât încrederea și iubirea de sine? Cicerone în scrierea sa de finibus bonorum et malorum pretuește fie-care fel de virtute după iubirea de sine. Câtă mândrie și vanitate nu se află la Platone! După a mea părere un spirit înalt, dacă e ocupat cu citirea scrierilor lui, nu se poate să nu fie până*

la un punct oare-care corupt de ambițiunea platoniană! *Invățătura lui Aristotel e în general un fel de tendință spre ceartă și de aceea ea nu-î dauă nici cel din urmă loc între scriitorii Filosofiei morale.* (Conped. de Teologie, cap. despre păcat).

18. Se zice mai departe: «*Chiar dacă nu învață Teologia, totuși se învață Filosofia, care nu se poate procura din Sf. Scriptură, ce servește numai spre mântuire*». Răspund: «*Izvorul înțelepciunii e cuvântul lui D-zeu în Cer.*» (Sir. 1, 5). Adevărata Filosofie nu e altceva, de cât adevărata cunoaștere a lui D-zeu și a operilor sale, care nu se poate învăța de nicăeri așa de adevărat, ca din gura lui D-zeu. De aceea fericitul Augustin lăudând sf. scriptură zice: «*Aici e Filosofia, fiind că cauzele tuturilor creaturilor se află în D-zeu Creatorul. Aice e Etica, fiind că o viață onorabilă și virtuoasă nu se poate dobândi altfel de cât aceea ce trebuie iubit și iubește și anume D-zeu și aproapele.* Aici e Logica, fiind-că adevărul, lumina sufletelor naționale e D-zeu singur. Aici e *fericirea statului*, căci statul se păzește mai bine pe temelia și peatra credinței și a unirii solide, dacă se iubește bunul comun; cel mai înalt și adevărat bun comun e însă D-zeu. Acum chiar s'aun pronunțat unii, că temelia tuturilor științelor filosofice și cunoștințelor adevărate, nu se află nicăiri mai bine ca în Sf. Scriptură, așa că profesoratul Sf. Spirit trebuie admirat, care, cu toate că caută să învețe mai întâiu aceea-ce e nevăzut și etern, totuși descopere și științele a ceea-ce e natural și artistic și oferă nume pentru orii și ce cugetare și lucrare înțeleaptă. Despre așa ceva nu se află nici o umbră la Filosofii păgânilor. Așa dar, dacă unul din teologi zice *foarte bine, că renumita înțelepciune a lui Solomon a constat în aceea, că el a introdus legea lui D-zeu în case, școli și alte locale*, atunci ce ne împedică pe noi de a face să se

întoarce iarăși acea înțelepciune Solomoniană, adică o înțelepciune adevărată și divină? Dacă presintăm tinerimei în loc de scrieri păgâne, legea lui D-zeu și se estrag din ea regulile necesare pentru toate relațiile vieții? În acea direcțiune voim noi să lucrăm adică să avem în casele noastre ceva ce ne poate face înțelepți. chiar cu privire la așa numita înțelepciune profană și care se numește *Filosofie*. Să presupunem că ar sosi acele zile nefericite, când Israeliții vor trebui să se pogoare la Filistenii, ca să și ascuță ferul plugului lor, coasele lor, securele și secerile lor, fiindcă în tot pământul lui Israel nu se află nici un făurar. (1 Samuel 13, 19. 20). Însă Israeliții trebuesc ei oare tot-d'aună ast-fel constrânși și apăsați? Mai cu seamă, că aceasta presintă desavantagiul că după cum Filistenii oferiau Israeliților securi, însă nici într'un chip săbiu contra lor însuși, tot așa și Filosofii oferă felurite reguli silogistice și frumuseți stilistice, nu însă nici săbiu și țepi pentru combaterea necredinței și a superstițiunei. *De aceea voim mai bine acele timpuri solomonice și davidice*, când Filistenii erau învinși iar Israel domnia și se bucura de ale sale bunuri.

LITERATURA POPULARĂ

IONAȘCU

I

Frunzuliță foaie albastră,
 Veni carte 'mpărătească,
 Tocmai din țara Leșească,
 De la Domnul *Tocșan Vodă*¹⁾
 Tot la Domnul Ionașcu,
 Veni carte 'mpărătească
 De răsboiū să se gătească.

Ionașcu ce-mi făcea?...
 De răsboiū mi-se gătia,
 Mi-și da cărți
 În patru părți,
 Și răvașe
 Prin orașe,
 De răsboiū să se gătească.
 Și el oastea că-mi strângea,

¹⁾ Nu cum-va acest *Tocșan-Vodă* să fie vr'un *Tomșa-Vodă*, pe la 1613 ori 1632...?

Tot ca frunza și ca iarba,
De nu le puteai da seama.
Câtă oaste mi-o avea,
Toată o 'mbrăca în *zu*,
De nici nu se pomenea.
A doua zi se scula,
Cu ieă la răsboiū pleca,
Oastea în răsboiū băga;
Când ochianu 'n mână lua,
Și'n spre răsboiū se uita,
Ce grozăvie vedea?!....

II

Frunzuliță ș'o lălea,
Și-și avea, Ionașcu, aveă,
O slugă: Năvălașcă.
El din gură așa-î grăia:
„Năvălașcă, sluga mea,
„Câtă oaste avem de multă,
„Toată ie de vânt bătută;
„Toată la pământ mi-e pusă,
„Tot de câini, de Cătcăuni,
„Și de Leșii cei tirani!....
„Năvălașcă, sluga mea,
„Ce-ți dai pentru mine viața,
„Aideți noi să ne armăm,
„Și'n răsboiū să ne-aruncăm,
„Oastea noastră să scăpăm,
„Tot de câini, de Cătcăuni,
„Și de Leșii cei tirani!.....

III

Amândoi mi-se armau,
În răsboiū mi-se aruncau,
Tot armați și *înfierați*,¹⁾
Și pe cai încălecați.
În calea *Butucului*,
Câmpul Severinului,
La satu cu nouă lume,

La mănăstirea 'n trei brânc,
Ionașcu, Năvălașca,
Cu turbare se luptău:
Cu Căiniū, cu Cătcăuniū,
Și cu Leșii tiraniū.
Când fu soarele în prânz,
Să mi-ți vezi luptă cu plâns;
Când fu soarele 'n amezi,
Să vezi luptă cu necaz;
Când fu soarele 'n chindie,
Să vezi luptă cu mânie.

Tocmai atunchi se'ntâlnea,
Ionașcu cu sluga,
Ș'așa din gură-î graia:
„Ține tu marginile,
„Să bat ieū mijloacele,
„Că le știū soroacele.
„De la mine ce-o scăpa,
„De la tine să nu scape;
„Nici în gaură de șarpe,
„Nici în pânțece de maică.“
Când al doilea se'ntâlneau,

Ionașcu mi-și striga:
„Năvălașcă, sluga mea,
„Dă-mi-te despre stânga,
„De-ți lungește viața;
„Că calu s'a 'nfiertat,
„Sabia 'n sânge s'a spurcat,
„Ochiū-mi s'aū 'mpălenjenat,
„Și m'am pornit pe tăiat.“
Când soarele scăpăta,
Ieī n'aveau ce mai tăia.
Lesne fuse de tăiat,
Anevoie de *scurmat*.²⁾
Mi-și scurmau, ce mi-și scurmau,
Disăgei de pēr umpleau,
Disăgei de pēr,
Mi-ī umpleau de gălbiorī.

¹⁾ Imbrăcați în fier.

²⁾ *Scurmat* = căutat prin sin, prin buzunare, cotroșit, boldoșit, etc.

Ionașcu că-mi zicea,
 Năvălașcă, sluga mea,
 Aidem să suim la plai,
 C'aici nu mai ie de trai.
 Mergem la câmp, la câmpie,
 Unde foi de iarbă nu ie,
 Numai d'alba Colilie,
 Coaptă la Sfinta Mărie.
 Iei acolo că-mi ieșau,
 Și-a merge nu mai puteau,
 După cai descălecau,
 Si caii mi-î priponiau,
 La umbră mi-se culcau,
 Vr'o trei zile că dormeau.
 La umbră de stravăț verde,
 Zace voinic nu se vede.
 La trei zile se deștepta,
 Ionașcu se deștepta,
 Doar capul că ridica,
 Și din gură așa striga:
 „Năvălașcă, sluga mea,
 „Tae la cai pripoanele,
 „La ogari zăvoarele,
 „Dă-le drumu s'arânească,
 „Pe noi să ne pomenească.“
 „D'alei, stăpâne, stăpâne,
 „Nu pot să fac târătură;
 „Câte tăieturi pe trup,
 „Pe toate că mi-le ajung,
 „Cu peana de mi-le ung;
 „Am o tăietură în spate,
 „Mult mă trage iewa la moarte!“

Ionașcu d'auzia,
 Paloș în dinți că lua,
 Și pe brânci mi-se târa,
 Pripoanele de tăia
 Drumu cailor le da,
 În țară să s'arânească,
 Și pe iewi să-î pomenească.
 Încă într'o zi dormia,

Ionașcu se scula,
 Și o șoavă¹⁾ că vedea,
 Asupra lor se 'nvârtea;
 Iel din gură așa striga:
 „Năvălașcă, sluga mea,
 „Astă șoavă se 'nvârtește,
 „Moarte nouă ne cobește;
 „Căci noi dac' om răposa,
 „Cu carnea s'o ospăta,
 „Cu sânge s'o adăpa.“

Până seara că-mi trăia,
 Când soarele scăpăta,
 Iacă și iewi răposau.
 După ce mi-și răposau,
 Șoavele s'apropia,
 Și pe iewi că se puneau;
 Cu carnea se ospăta,
 Cu sângele s'adăpa
 Venia o șoavă bătrână,
 Lua lui Ionașcu o mână;
 Lua mâna cea dreaptă,
 Cu trei coaste alătura,
 Și cu inelușu 'n iewa.
 Și sălta de mi-și sbura,
 Acas' la iewi se ducea,
 Pe d'asupra se 'nvârtea,
 Și din gură croncănia,
 Curțile de-mi răsuna.

Soția lui mi-o vedea,
 La un vânător striga:
 „Astă șoavă se 'nvârtește,
 „Și din gură croncănește,
 „Rău noă că ne cobește;
 „Ia iewa durda la cătare,
 „Ș'o lovește unde-o doare.“

Durda, mărc, mi-și lua,
 Băga gloanțe cu mâna,
 Și praful cu chivăra,
 Spre șoavă o slobozia,
 Și nici că mi-o nemeria.

¹⁾ Șoavă se numește în general ori-ce pasăre de hoit.

Șoava așa de-mi vedea,
 La mână drumul că da,
 Drept în curte de cădea.
 Iar soția de vedere,
 La mână mi-se ducea,
 Inelușu cunoștea,
 Pe jale mi-se puneă,
 Și din gură poruncia :
 Scotea caii cei negri,
 Carii strălucesc ca șerpii,
 La trăsuri că mi-i puneau,
 Și cu toții că-mi plecau,

Auzit în Caracal.

Pe drumul Butucului,
 Câmpul Severinului,
 La satu cu noă lume,
 La mânăstirea 'n trei brâne.
 Pe Ionașcu mi-l gășia,
 Mare jale-o coprindea,
 Oasele le aduna,
 Și acasă le-aducea.
*Vezi soția credincioasă,
 Și cu dragoste de casă ;
 Umblă de se prăpădește,
 După soțu ce-l tubeste. —*

1892, Ianuarie 20.

Bălășel de la Ștefănești,
 învățător de Veleca.

CONVORBIRI PEDAGOGICE

INTRE UN REVIZOR ȘCOLAR ȘI UN ÎNVĂȚĂTOR

CE ESTE PEDAGOGIA ?

Domnule Revizor, în școală ni s'au tot schimbat profesorii de pedagogie, așa că ceea ce unul ne spunea, altul combătea. Astfel, unul ne spunea că pedagogia este o știință, altul că este o artă, iar un altul susținea că este numai o ramură a altei științe. Dupe ce am eșit din școală, am căutat să-mi dau seama, care din toți ne spunea adevărul, dar n'am putut ajunge la nimic limpede și hotărît. Vă rog, dacă sunteți bun, să mă deslușiți în această cestiune.

Revizorul. Este adevărat că părerile sunt împărțite în privința definiției pedagogiei. Cu toate acestea, lucrul se poate limpezi foarte ușor.

În acest scop, să ne amintim mai întâiu ce este știința și ce este arta, apoi să vedem dacă pedagogia întru-nește condițiunile științei sau ale artei.

Ori-cât de neregulat ați făcut studiile filosofice și pedagogice în școala normală, dar tot știți ceva despre definiția științei. De sigur că profesorul v'a vorbit despre întrebuintarea vorbei *știință*.

Invățătorul. Da, ni s'a vorbit despre aceasta și știți că această vorbă se întrebuintează în două înțelesuri: întâiu în înțeles familiar sau popular în locul cuvintului *cunoștință*. Ast-fel, în vorbirea zilnică se zice: eu n'am nici o *știință* despre rezultatul concursului ce am depus pentru catedra de învățător; pe când exact ar trebui să se zică: eu n'am nici o *cunoștință* despre rezultatul concursului, etc. Aci vorba *știință* s'a întrebuintat în locul vorbei *cunoștință*. Al doilea, cuvintul *știință* se întrebuintează în sens științific, adică așa cum ar trebui să se întrebuinteze de toată lumea.

Ast-fel, în acest sens zicem: Aritmetica este *știința* numerilor; Geografia este *știința* suprafeței pământului; Botanica este *știința* plantelor, etc., etc. Dar e vorba că nu știți să-mi dați seama mie însu-mi, pentru ce Aritmetica, Geografia, Zoologia, etc., sînt științe.

Revizorul. Lucrul este foarte ușor. Să luăm de exemplu Geografia, despre care ai zis că este știința suprafeței pământului. Când deschizi o carte de Geografie, vezi că în ea se scrie despre uscatul și apa ce acopere pământul, descriind întâiu uscatul: insulele, peninsulele, istmurile, capurile, munții, șesurile, vulcanii, climatele, etc.; al doilea apa, arătând oceanurile, mările, lacurile, fluviile, etc.; al treilea se ocupă cu statele, orașele, popoarele ce le locuiesc, arătând apoi producțiunile solului, ocupațiunile locuitorilor, etc., etc; ast-fel că dupe ce ai parcurs întreg manualul de Geografie, zici: acum nu mai sunt neștiutor în privința pământului.

Dacă luăm acum o aritmetică, vedem că ea ne dă mai întâiu semnele numerelor, apoi feluritele lucrări

ce se pot face cu ele, și regulile dupe cari se fac acele lucrări, așa că dupe ce am studiat-o de la început până la sfârșit, zicem : acum știm să facem ori-ce fel de socoteală ni s'ar cere. Tot ast-fel este cu Botanica, Zoologia, etc., etc.

Din aceste zise, vedem deci că prin *știință* se înțelege cunoașterea sistematică (regulată) a unui obiect, fie acest obiect numerele ca în aritmetică, pământul ca în Geografie, viețuitoarele ca în Zoologie, etc., etc. Mi se pare că lucrul este foarte limpede, nu este așa ?

Invățătorul. Aveți dreptate, D-le Revizor, că lucrul este foarte limpede acum, dupe ce mi l-ați limpezit D-voastră, căci până acuma nu-mi puteam da seama despre cuvântul *știință*, în mod rațional. Deci *știința* este un studiu întreg al unui obiect, pe când cunoștințele sint adevăruri particulare și cari se cuprind în *știință*, ca părțile într'un întreg.

Revizorul. Așa este : când înșiri cu regulă cunoștințele privitoare la acelaș obiect, ast-fel în cât să formezi un întreg, atunci ai clădit un sistem, o știință. De aci urmează că a poseda știința numerelor va să zică a fi învățat sistematic cunoștințele relative la numere. Tot așa putem zice despre ori-care altă știință.

Dacă ne întoarcem la pedagogie, înțelegem că spre a merita numele de știință, *trebuie ca ea să fie înșirarea regulată a cunoștințelor relative la obiectul ei, așa în cât acele cunoștințe să formeze un întreg.* Ei bine, care este obiectul pedagogiei ? Cari sint cunoștințele ce se rapoartă la obiectul ei ? Aceste cunoștințe se pot înșira oare *în regulă*, așa în cât ele să formeze un tot, un întreg ?

Invățătorul. Obiectul pedagogiei este știut de toți dascălii că este copilul, privit din punctul de vedere al educațiunii.

Cât despre cunoștințele relative la acest obiect, știm

că ele se împart în două clase : unele sînt scopurile ce 'și propune pedagogia și altele mijloacele ce ea întrebunțează pentru realizarea acelor scopuri. Scopurile ce-și propune pedagogia sînt educația corporală, educația intelectuală, educația morală, națională, estetică, etc. Mijloacele sînt diferitele proceduri întrebunțate pentru aducerea la îndeplinire a educațiunii. Între aceste mijloace pot cita cultivarea simțurilor auzului, vîzului, pipăitului, etc., corecțiunea pronunțării, îndemănătecirea mâinilor la lucru, a picioarelor la umblat, a corpului întreg la mișcări, îngrijirea de sănătatea și curățenia lui, în fine observarea tuturor condițiunilor igienice. Acestea în privința educațiunii fizice. Apoi cultivarea ținerii de minte, a închipuirii, a spunerii adevărului, a dreptei judecări, etc. în ce privește educația inteligenței.

În fine cultivarea simțimintelor de iubire și respect către părinți și persoane mari, a simțimintelor de iubire către frați, surori, colegi și ori care persoane ; combaterea înclinărilor de a fi caprițioși și pretențioși, de a se face stăpîni pe lucruri străine, de a spune minciuni, de a înșela, etc., etc. Cam astfel sînt mijloacele de cari se servește pedagogia spre a da educațiune copiilor. Dar, negreșit că pentru desăvîrșirea acestei lucrări ajută foarte mult îmbogățirea copilului cu tot felul de cunoștințe de o cam dată numai despre lucrurile dimprejurul lui cari-î ating simțurile saŭ îl interesează direct, apoi mai tîrziu și despre lucrurile mai depărtate și chiar abstracte, cînd el este în stare să dobîndească științe sistematice despre tot ce i se propune, pentru cari pedagogia are metode și proceduri speciale. Nu știu dacā am nemerit-o, dar cam astfel am învățat noi în școala normală.

Revizorul. Este drept că cunoștințele pedagogice sînt cam de felul ce expuseși. Dacā te puî acum și

sistematișezi aceste cunoștințe, adică dacă le așezi așa ca unele să se întemeeze pe altele, atunci ajungi să formezi un tot, un întreg bine orânduit, care nu este altceva de cât o știință și anume *Știința pedagogică*.

Invetătorul. Acum înțeleg ce va să zică știință și tot odată ved că aveau dreptate profesorii cari ne spuneau că pedagogia este o știință.

Revizorul. Negreșit însă că se vor găsi persoane cari tot vor susține că pedagogia nu este adevărată știință, căci prin știință dinșii înțeleg căutarea cauzelor și legilor. Pentru astfel de persoane nici una din științele descriptive, precum Botanica, Zoologia, Mineralogia, Geografia, etc., nu poate fi numită știință, dar noi nu ne putem întinde mai mult la vorbă asupra acestei cestiuni, ci să trecem asupra părții a doua a cestiunii ce mi-ai pus : *este pedagogia o artă?* Să vedem, ce se înțelege prin *artă*. Știm cu toții că pictura, muzica, sculptura, poezia și elocența sunt arte, pe când pictorii, sculptorii, poeții, orătorii, etc. sînt artiști. Nu orișicine poate fi artist. Astfel, spre a deveni cineva adevărat artist în pictură se cere mai întâi să aibă pornire din fire sau cel puțin mare dragoste pentru pictură, apoi trebuie să primească o pregătire destul de îndelungată în școale speciale sub conducerea de mari maestri în această artă și în fine să dobândească știința principiilor, regulilor și procedurilor proprii picturii. Negreșit că pentru a reuși pe deplin în orice artă, se mai cere ca artistul să poseadă și alte calități personale, precum bunul gust, vederi adânci, idealuri înalte, studii profunde asupra sufletului și corpului uman, asupra efectelor luminii, culorilor, etc., etc.

Din acestea rezultă că arta presupune mai întâi niște studii speciale și apoi o muncă din partea artistului.

Dacă ne întorcem acum la pedagogie, ce constatăm ?

Invetătorul. Acelaș lucru.

Revizorul. În adevăr, aci, ca și în pictură constatăm : mai întâi teorie, studii apoi muncă. Aci, ca și acolo, din partea aspirantului de artist se cere o pregătire specială, studii speciale și practică, de aci nevoia de școale pedagogice.

Invățătorul. Așa dar Pedagogia este și artă.

Revizorul. Da este și artă.

Acum rezumând tot ceea ce am vorbit astă-seară pân'aci, zicem : **pedagogia este știința și arta educației.**

Invățătorul. Dar artistul în pedagogie cum se numește ?

Revizorul. Adevăratul artist în pedagogie este **educatorul**, zic adevăratul artist, căci unii au făcut mari incurcături. Astfel, unii au confundat pe educatorul cu pedagogul sau cu profesorul. Noi însă facem deosebire între aceste persoane. Pedagog este acela care cunoaște știința pedagogică, adică teoria, dar n'are poate pregătire pentru a face educația copiilor și nici n'a practicat poate principiile și regulile prescrise de pedagogie. Pedagog se mai numește și persoana care a compus, a scris vre un tractat de pedagogie, dând vederi noi, propunând noi metode și proceduri. În vorbirea familiară însă lumea și-a bătut joc de cuvântul pedagog, căci dă această numire unor păzitori, unor supraveghetori ordinari ai școlarii, și cari supraveghetori se numesc și guvernori.

Invățătorul. Tocmai asta aveam să vă spun și eu că noi aveam la școala normală un pedagog căruia directorul îi zicea și guvernor, dar era un om de nimic: un ignorant și un vițios. De la el numai lucruri rele învățam și nimic bun.

Revizorul. Așa este. Atari oameni n'ar trebui să poarte numele de pedagogi, nici chiar de guvernori, ci de paznici cari să păzească pe școlarii de a-și face

rău unii altora, lucru care s'ar putea face de orice servitor credincios. Bine ar fi ca actualii pedagogi sau guvernori de pe la școale și de prin familii să fie înlocuiți cu persoane capabile și demne de a purta numele de *educatori*, în adevăratul înțeles al cuvântului *educator*; dar pentru aceasta s'ar cere ca părinții și autoritățile școlare să facă sacrificii mari atât de bani cât și de amor propriu.

Invățătorul. Da, sacrificii de bani înțeleg, căci ca să se găsească atari persoane, trebuie să se plătească mult, dar nu înțeleg sacrificii de amor propriu din partea familiilor.

Revizorul. Prin sacrificii de amor propriu în acest caz înțeleg, ca părinții să dea atât de mare cinste și considerație acestor pedagogi sau guvernori, în cât să se închine în numele lor, ca să zic așa, să le acorde totdeauna locul de onoare, să-i pună mai presus de oricine în cestiunile de educațiune și să-i respecte mai mult decât pe cei mai mari demnitari ai Statului. Autoritățile școlare la rândul lor, spre a avea adevărați educatori în școlile lor, ar trebui să le acorde recompense și considerație mai presus de cât orî cărui profesor de cea mai înaltă specialitate.

Invățătorul. Așa pedagogi așa înțelege și eu să fie prin școale, nu cum sînt acuma.

Revizorul. Dar, pentru ca tinerele generații să se învrednicească a avea atari guvernori, urmează mai întâi ca studiile pedagogice să fie introduse în toate școlile secundare de băieți și fete, și să se înființeze cursuri și conferințe publice asupra pedagogiei în toate orașele și cartierele lor, să se publice concursuri, premii, recompense de tot felul pentru răspândirea în masa poporului a cunoștințelor pedagogice, așa ca să nu mai fie mamă, tată și nici o persoană necunoscătoare de învățăturile bine-făcătoare ale acestei științe a educa-

țiunii. În adevăr, știința educațiunii nu este neapărat trebuincioasă numai persoanelor cari îmbrățișează cariera dascăliei, ci tuturor acelor cari au de aface cu copiii fie în familie, în școală sau în societate.

Invățătorul. Asta ar fi minunată, dar n'ar fi prea mult să se ceară tuturor membrilor societății așa cunoștințe întinse ?

Revizorul. Să ne înțelegem la cuvinte. Cunoștințe pedagogice întinse și practică îndelungată să se ceară numai persoanelor ce se prepară pentru cariera de educator, pe când pentru mame, părinți și ceilalți membri ai societății ar trebui cel puțin niște noțiuni elementare, dar întemeiate și precise asupra naturii copilului, asupra facultăților lui morale și intelectuale, asupra scopurilor educațiunii și a mijloacelor de realizarea lor. Numai când familiile și societatea vor poseda astfel de noțiuni, educațiunea copiilor se va face așa după cum prescrie știința educațiunii, mai ales dacă s'ar afla cât mai mulți adeverați pedagogi, în sensul stabilit aci sus al cuvântului *educator*.

Invățătorul. D-le revizor, mi-aduseși aminte că, pe când eram în școala normală am dat peste proverbul latinesc : « *Quem dii oderunt paedagogum fecerunt* », care mi s'au tradus în românește astfel : *Pe cine urăște Dumnezeu, îl face dascăl.* » Cam ce ar vrea să zică acest proverb ? Cum ? D-zeu să facă învățător, luminător, tocmai pe cine urăște ?

Revizorul. Cel care a făcut acel proverb a fost un dascăl foarte amărât cu această ocupație, de aceea el a considerat-o ca un blestem. Dar câți învățători nu se află și azi cari-și blestemă nobila lor misiune fie din cauza neajunsurilor ce întâmpină sau din cauza lipsei de căldură, de interes pentru cariera lor ? Ei bine, atari învățători se vaită la toți, se plâng că sînt nenorociți, că soarta a fost nedreaptă cu ei și așa mai de-

parte ; de aceea caută toate mijloacele să fugă de școală, în cât îi vezi că se fac percepțori, notari, primari, lo-gofeți de moșii, orișice numai învățători să nu mai fie.

Învățătorul. Cu dreptul se plâng, căci ei ved alături cu dinșii pe alții mult mai puțin învățați trăind mai bine, câștigând mai mult și având mai mare trecere în fața sătenilor și a slujbașilor mai mari.

Revizorul. Știu că mulți învățători sunt nedreptățiți din cauză că unii revizori nu lucrează cu dor de inimă pentru prosperarea scoalei săteanului și din alte cauze; dar iarăși sunt mulți învățători care nu consideră cariera lor ca un apostolat ci ca un simplu mijloc de trai până găsesc altul mai bănos. Atari învățători fac școalei mai mult rău de cât bine ; de aceea ar fi mai bine să treacă cât mai curând în altă ocupație, măcar de ar rămene școala chiar vacantă un timp oare-care, până să vină un alt învățător bun.

Învățătorul. Așa e d'aia. Mulți din colegii mei au făcut astfel ; dar mai sunt unii cari s'au luat bine pe lângă toți domni revizori cari au fost înaintea D-v., lă-sau școlile lor și veniau la oraș ca să le ajute la can-celarie sau i însoțeau prin județ, scriau pe la gazete, etc., numai pe lângă D-v. nu s'au putut lipi până-acum.

Revizorul. Eă i-am mirosit îndată ce am sosit ca revizor aici ; de aceea i-am pus la locul lor și pe cei cari nu s'au îndreptat i-am depărtat fără să știu seamă de protectori nici de clevetirile lor pe la minister con-tră-mi. Dar să lăsăm aceasta și să ne întoarcem pri- virile înapoi de unde am pornit.

Învățătorul. Am plecat de la definiția pedagogiei.

Revizorul. Da. Am stabilit că *pedagogia este știința și arta educațiunii*. Iar *scopul educațiunii este pregă-tirea omului pentru viața completă, întreagă*, privită din toate punctele de vedere.

Dar să ne oprim aci, pentru astăzi, rămâind ca la a doua întâlnire să pășim la amănunte.

Invățătorul. Eu vă sunt recunoscător, d-le revizor, pentru deslușirile ce mi-ați dat și voiți căuta să vă întâlnesc cât mai des în zilele de sărbători ca să vorbim despre acestea.

Revizorul. Cu cea mai mare plăcere, la revedere.

I. D.

Revizorul școalelor din județul * * *

MARELE PEDAGOG IOAN AMOS COMENIUS

Maî bine de un an se vîd în diferite foî pedagogice, literare și politice, articole și studii relative la biografia și la reformele lui I. A. Comenius, pe terenul instrucțiunii, educațiunii și al operilor pedagogice. Cauza acestor numeroase scrieri de cari s'a bucurat acest an memoria lui Comenius, este ziua de 16/28 Martie 1892, când s'a sărbătorit trei sute de ani de la nașterea lui. University Library Cluj

I. A. Comenius s'a născut la 16/28 Martie 1592, la Niwnitz (Moravia). Rămîind orfan de părinți și fiind slab de constituție, păstori caprele unchiului său Hanush Chudoba pînă la etatea de 15 ani, când preotul Mischolski îl luă în casa sa, îl instrui un an, apoi îl duse la gimnasiul clasic din Prerau.

După patru ani în Prerau, tînerul de 20 ani, fu așa de bine pregătit, încât merse la Herborn (din Nassau), să asculte pe renumitul profesor Ioan Enric Alstedius. Prin o scriere a lui Leonida Ratichius asupra îmbunătățirii instrucțiunii, din 1612, atenția lui Comenius fu atrasă asupra acestui obiect. El trecu de la Herborn la Heidelberg și făcu o călătorie mai lungă prin țările vestice. La 1614 se întoarse în Moravia, primi conducerea școlii din Prerau, regulă instrucțiunea latină și introduse în școală clasele reale. După sfințirea sa de preot, îndeplini

rolul de predicator în comuna Fulnek până la 1618, unde trăi cele mai fericite zile ale vieții sale. Cu toate acestea când, după bătălia de la dealul alb, în 1620, locuitorii din Boemia și Moravia erau să fie convertiți cu puterea la credința catolică, Fulnek fu dărîmat de o armată spaniolă, atunci Comenius își pierdu toată averea, cu aceasta biblioteca și manuscrisurile sale.

Când se hotărî ca necatolicii să fie siliți la o absolută convertire și din acest motiv predicatorii lor fură alungați din țară, Comenius împreună cu alți 23 frați în preoție trăia la moșiile lui Carol de Zierotin, până în Ianuarie 1628. În timpul petrecerii aci el scrisese în limba boemă cärticica: *O neacceptibilă vestalină*, etc. Mai târziu compuse o alegorie religioso-filosofico-satirică: *Labirintul lumii*, dedicată ocrotitorului său.

În 1624, fiind o crudă urmărire contra călugărilor boemi, Comenius compuse două scrieri religioase de mângâere: *Asupra orfanității, adică asupra pierderii amicilor iubiți, aперatorilor și binefăcătorilor*; în acest an a schițat el prima hartă a Moraviei. În 1625 apăru: *Adâncimea siguranței*. În 1626 Comenius fu în Polonia ca delegat al afacerilor fraților călugări, se întoarse curând înapoi și trăi la moșiile lui George Sadowski de Sloupa, unde în 1627 începu a scrie *Didactica*. La finele lui Ianuarie 1628 el trebui să părăsească Boemia împreună cu mulți amici ai săi, între aceștia patronul său Sadowski, în total peste 30,000 de familii, din cari vr'o 500 de neam nobil. „La hotarul dintre Boemia și Silesia căzură în genunchi și plânseră cu lacrimi către D-zeu, rugându-l să-î fie milă de țara Boemilor și să protejeze sămînța cuvîntului său D-zeesc.“

Comenius ajunse, la 8 Februarie 1628, în Lissa, ducatul Posen, unde se ocupă cu educațiunea tinerimii gimnasiale: fu profesor gimnasial până la 1633 și apoi până la 1641 rector. În 1631, el fini *Didactica* sa (în limba boemă), aceasta o prelucra în 1653 latinește și o edită la 1657 la

Amsterdam. Comenius luă precauțiuni, ca modul de instrucțiune recomandat în *Didactică* să poată fi urmat la instrucțiune și compusese deja în 1629 (Janua linguarum reserata), adică: *Porțile deschise ale limbilor*. Prin primirea favorabilă a acestui op Comenius încurajat scrise pentru începători cartea: *Vestibulul porții limbilor* (Vestibulum januae linguarum) și pentru școlarii mai mari *palatul limbilor* (Atrium palatium linguarum). „Pentru tinerimea mai mică boemă împrăștiată ici și colo“ făcu el scrieri proprii. Pentru învățători și erudiți, el se hotărî a redacta *Pansophia Toată înțelepciunea*, un fel de *Enciclopedie*, care avea să formeze sfârșitul silințelor sale didactice și științifice. În 1632 fu ales senior al unității fraților călugări și deveni iarăși foarte activ; căci publică în: *Labirintul său*, precum și istoria suferinții, morții, etc. *Iusu*, în 1632 *Ordinea bisericeii a unității fraților călugări*, în 1633 *Adâncimea siguranței* și filosofia naturii, care op fu compus în urma discursurilor sale ținute în 1632 la Lissa, în 1634 scrierile sale asupra orfanalității. În 1635, ceru sinodului ce avea să se țină, la 28 August, în Lissa, permisiu ca să-și caute un alt loc mijloc mai ușor de viață și mai mult timp liber, ca să poată lucra; cererea i se acordă. Sinodul îi aprobă și lucrarea *Pansophia creștină*, care era enciclopedia a întregii științe și a artei omenești.

Comenius comunică planul Pansophiei amicului său Samuil Hartlieb, care trăia în Anglittera și care apoi, contra voinței lui Comenius, publică acest plan, în Oxford, la 1637, sub titlul: *Conatuum Comenianorum praeludia* și în Londra la 1639 sub titlul: *Pansophiae prodomus*. Comenius fu ast-fel cunoscut și admirat. Prodomul fu tradus în limba engleză și Comenius invitat în Anglittera să conducă supravegherea lucrărilor Pansophiei. Când Comenius veni la Londra, parlamentul nu era încă adunat și el trebui să aștepte iarna întreagă. În primăvară se adună parlamentul care să ocupe adânc cu cestiunea și Comenius concepu cea mai bună spe-

ranță pentru reușita marii întreprinderi, când parlamentul se împrăștiă la știrea despre răscoala locuitorilor catolici din Irlanda contra emigraților englezi protestanți, din cari au fost omorâți în câte-va zile 20,000.

În 1642, Comenius invitat în Franța, nu primi. Atunci olandesul *Louis de Geer* rugă pe Comenius să vină la el care ofrandă o primi cu entusiasm.

Prin Geer veni Comenius în atingere cu Suezii și dupe ce avu mai multe convorbiri cu cancelarul Oxenstjerna și cu cancelarul universității din Upsala, Ioan Skythe, se însărcină a scrie cărți de școală pentru școalele suedeze dupe metoda sa, spre care scop se așează cu locuința la Elbing, în Prusia. Comenius însă recunoscă îndată, că scrierea de cărți școlare este greoaie; de aceea zise că el scrie cărți, însă nu transcrie. Și Pansophia înainta încet, de oare-ce eveniră multe piedeci neprevăzute.

Operile didactice scrise de Comenius fură esaminate la 1646 de o comisiune suedeză și la 1648—1650, tipărite. Acestea fură: *Methodus linguarum novissima*; 2. *Vestibulum latinae linguae*; 3. *Ianua linguarum*; 4. *Lexicon anuale latino-germanicum*; 5. *Gramatica latino-vernacula* și 6. *Atrium linguae latinae, rerum et linguarum ornamenta exhibens*. În 1648, Comenius fu ales episcop al unității călugărilor, totodată dete el lecții la gimnasiul din Lissa, unde se rentorsese. După ce fură cunoscute cărțile lui didactice, în cari limba maternă a copiilor era luată în o deosebită considerațiune, se înființară școli după sistemul lui; ast-fel înființă principele de Posen, Christof Opalinski, un gimnasiu al cărui rector fu trimis la Lissa să învețe metoda lui Comenius. Însă școlile din nou înființate în Polonia fură nimice de Suedezi, în resbelul cu Polonia (1655). În 1650 Comenius se mută la Șaros Patak, în Ungaria, unde fusese invitat de repetite ori. El deschise în 1651 prima și a doua, iar în 1652 a treia clasă a gimnasiului clasic pansofistic. Spre nenorocirea întreprinderii, muri principele Sigismund, și

Comenius se rentoarse la Lissa în 1654. Prin dărâmarea orașului Lissa de către Poloni. La 1656, Comenius pierdu din nou întreaga sa avuție, biblioteca și manuscriptele sale.

Prin aceasta se pierdu fructul unei stăruințe de 40 de ani și a unor studii pansofistice de 25 ani, precum și un dicționar boem-latin și latin-boem. Insuși Comenius își scăpă viața în Silesia, de aici la Hamburg și apoi veni în Amsterdam, unde fu invitat de Laurențiu Geer, fiul lui Ludovic Geer. În 1657 Comenius înregistrează copiile unor scrisori (1641—1656), în același an apăru cartea *Orbis pictus* (lumea zugrăvită), compusă în timpul petrecerii sale în Ungaria, pentru ca să deștepte gustul de învățatură al școlarilor; în decursul aceluiași an, pregăti el o universală edițiune a operilor sale didactice sub titlul: *I. A. Comenii didactica opera omnia* în trei tomuri folio, la cari se adause mai târziu un al patrulea. El dedică această edițiune senatului. În 7 Februarie 1658, Comenius a predat operele sale didactice senatului confederativ. Fie-care dintre cei 16 membri ai senatului primi un exemplar, pentru care ei îi trimiseră 500 fl. olandezi (200 taleri). În 10 Decembre 1661, Comenius publică un catalog al scrierilor sale boeme și latine, dar de oare-ce îl compuse din memorie, nu este complet. Cerroni (+1826) numără 146 scrieri și 12 manuscripte ale lui Comenius; Palacky înregistrează 92. Comenius mărturisește singur, că el a voit să scrie numai în limba boemă; dar pentru ca operele sale să fie accesibile fie-cărui om învățat, trebui să scrie multe și latinește. În al 77-lea an al vieții sale copiă ultima sa lucrare bună: *Unum necessarium*.

În 14 Nov. 1671, își luă Comenius rămas bun de la această viață, în vârstă de 80 ani, în Naarden, un orașel lângă Zuyderzea și fu îngropat în biserica francesilor reformați de acolo. Societatea învățătorilor cehi *Budee* se adresează în afacerea aceasta către consiliul orașului Amsterdam, la ceea-ce i se răspunse, că Comenius n'a murit în Amsterdam, dar că în o biserică din orașul învecinat, Naarden, s'ar afla un mo-

nument care acopere rămășițele a doi episcopi ai fraților morari.

Operile principale ale lui Comenius sunt: a) *marea doctrină a instrucțiunii*, în latinește *Didactica Magna*, (care se publică în această ¹ revistă); b) *schola materni gremii* (scoala sînului matern); c) *planul școlii populare, percursorul Pansofiei* și d) *școala pansofistică*.

Comenius a fost cel dintâi care a pretins pentru cea dintâi instrucțiune a copilului limba maternă, el a fixat studiilor reale o pozițiune demnă între obiectele de instrucțiune și prin *Orbis pictus* a creat și caracterul intuițiunii în instrucțiune. Comenius a pretins o școală generală (publică), ² pentru ca să fie instruiți toți copiii fără excepțiune.

Deși Comenius a fost episcopul fraților boemi, totuși a căutat să aplaneze certele religioase ale creștinătății. Religiosul lui caracter împăciuitoare a fost recunoscut chiar de învățatul iezuit Balbin.

În scrierile lui Comenius nu se vorbește despre iubire de patrie; însă trebuie considerate raporturile timpului de atunci: lui nu i-a fost posibil a rămânea în patria sa, în care a voit să se rentoarcă cu cel mai mare dor, ce l-a avut până la moartea sa.

Comenius a căutat să cunoască și părerile altor pedagogi, de oare-ce numai atunci se poate face progres, când urmașii folosesc din destul experiențele predecesorilor lor. Comenius a studiat înaintea altora pe: Alstedt, Ratke, Baco de Verulam, Luther, Vives și mulți alții. Tot ceea ce afla bun primia cu bucurie. El reuși să-și câștige un renume nemuritor într'un timp foarte trist. Năzuințele sale reformatoare aveau de scop ca să fericiască omenirea prin instrucțiune și creștere. De sigur ar servi de o mai mare laudă pentru educațiunea și erudițiunea poporului, dacă și pedagogii de mai târziu ar fi cunoscut în năzuințele lor ideile, ce serviau de basă lui Comenius. Intr'adevăr, ce n'ar fi prestat

¹ În *Lumină pentru toți*, tradusă de d-l d-r Gârboviceanu.

² Atunci nu exista școli publice.

Pestalozzi, dacă ar fi citit pe Comenius, el singur zice: „Eū nu cunoșteam o singură silabă, din aceea ce toți făceau și voiaū.“ In genere, pietiștii ignorează formal operele lui Comenius, și însuși Jean Jaques Rousseau; din contră, filantropii sunt de acord în multiple privințe cu Comenius, din ceea ce conchidem, că ei s'a interesat mai mult de operele acestui „profet între pedagogi.“ Să sperăm, că viitorul va repara ceea ce s'a neglijat pân'acum, la ceea ce nu va contribui puțin ziua de $16/28$ Martie a anului 1892. ¹⁾

Nu este locul aici să scriem o critică a operilor lui Comenius. Noi am amintit numai prea puține momente din viața prea mult clătinată a acestui maestru al școlii foarte versat dar persecutat de soartă.

in românește dupe «Bukowiner pädagogische Blätter» de d-l

Crisbășanu

Cum se câștigă nemurirea saū Monumentul învățătorului Zaharescu

D-lui I. Georgescu, învățător la Fierbinți

Scrisoarea Dv., din 19 Martie precedent, fiind prea mare, n'o pot reproduce acum; dar din cuprinsul ei constat cu mulțumire că suma ce ați adunat pân'acuma este de lei 730 (în care s'a sositit și cei 20 de lei sub-scriși de mine). Pe mine mă bucură foarte mult, când vād că memoria unui învățător sătesc a reușit să dobândească pe lângă simpatia colegilor săi și a multor alte persoane; precum proprietari mari moșieri, negustori, preoți etc.

Dacă prin inițiativa Dv ați adunat această sumă, apoi de sigur că comitetul din Dridu cu învățătorul de acolo, trebuie să fi adunat înzecit mai mult, dacă vor fi lucrat din inimă.

In scrisoarea din 11 Martie, subscrisă de d-ta, de D-nii M. Zaharescu și Tache Zaharescu, prin care mi se mulțumește că am luat sprijinul meu acestei cauze publicând subscrierile și că am contribuit și eu cu 20 de lei, eu răspund că vād sunt foarte simțitor pentru atari mulțumiri, vād asigur că totdauna am îmbrățișat cu căldură cauza a tot ce privește pe săten și pe factorii cari muncesc pentru ridicarea lui pe toate terenurile. In tot cazul eu felicit pe Dl. Christescu (Maia) care a propus ridicarea acestui monument care va fi primul întrun sat din România, cât și pe cei cari lucrează pentru realizarea acestei propuneri. Intre acești din urmă eu te vād pe d-ta în frunte. Fie ca și alții să te imiteze! Inainte dar pe calea cea bună!

2 Aprilie 1892.

Eniu Bălțeanu

¹ In curând vom face o dare de seamă despre ziua de $16/28$ Martie trecut, când s'a sărbătorit la Praga trei sute de ani de la nașterea lui I. A. Comenius. Sperăm să putem da și portretul lui. *Red.*